

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på *www.tekniskkulturarv.dk/about*

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

A. C. Granbeck.

Ørets
Pleje.

INDUSTRI-
FÖRENINGEN.

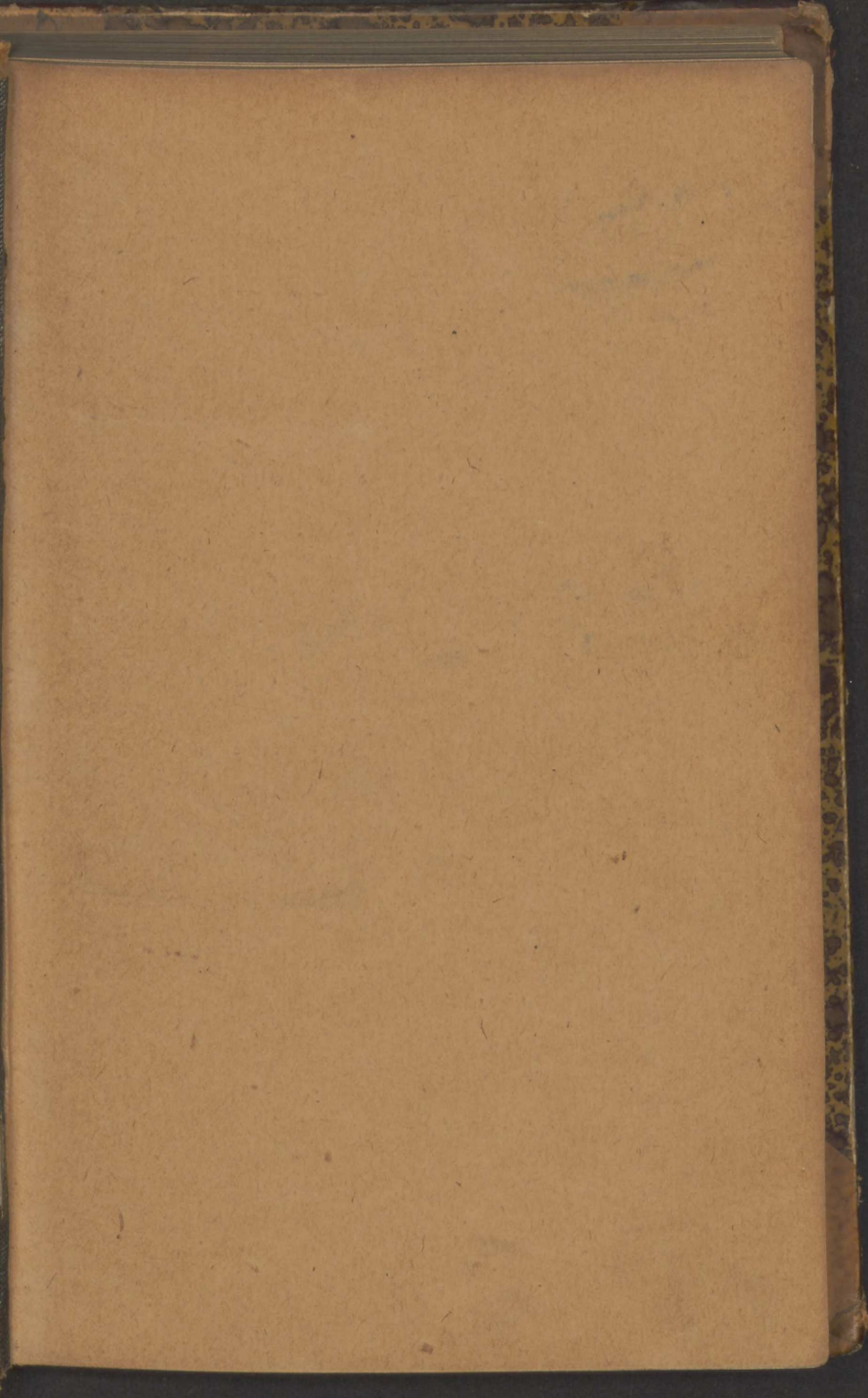
61285.

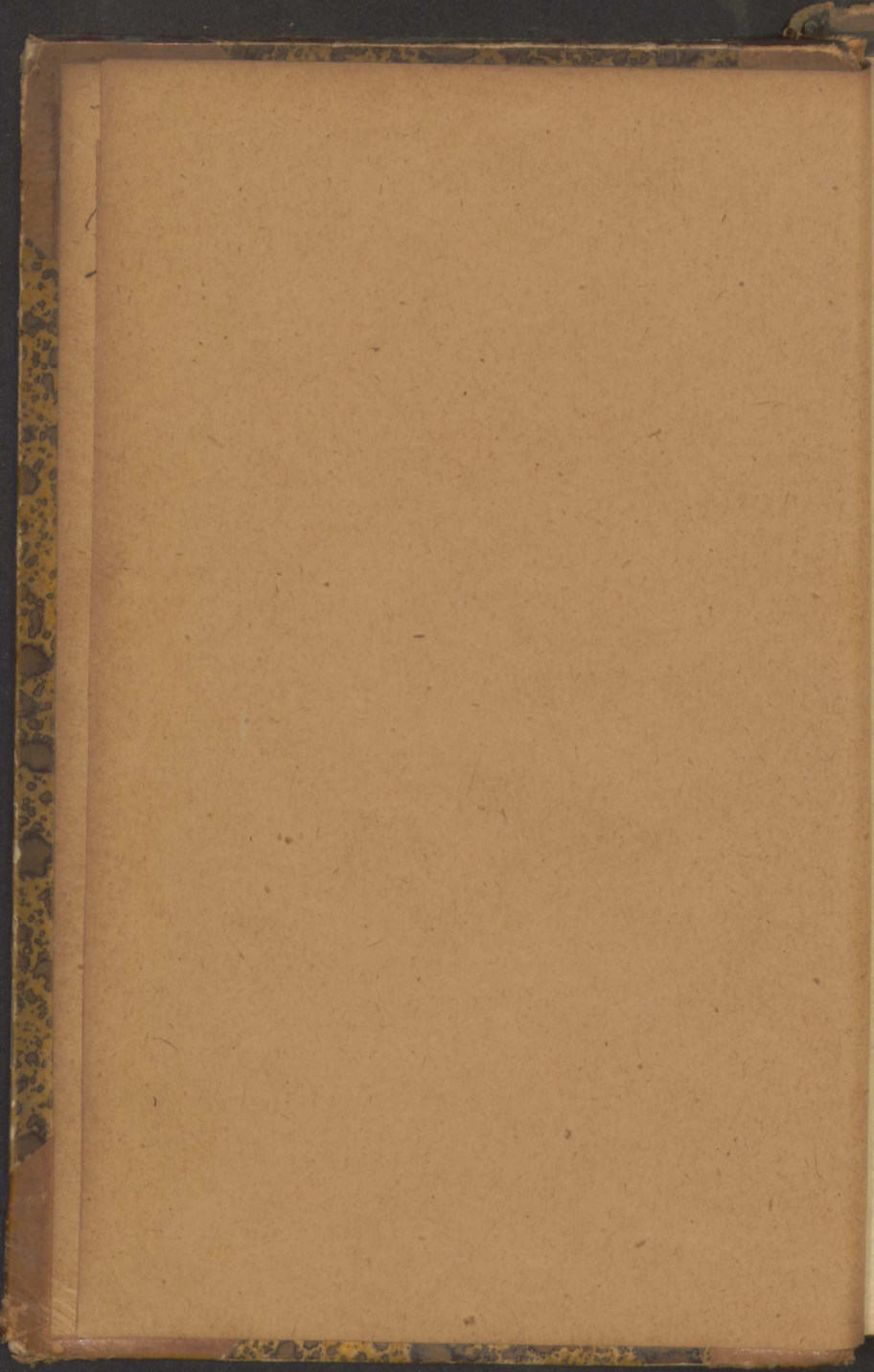
+

~~3165~~
68

612.85

612.85

ØRETS PLEJE.

INDUSTRI-
FORENINGEN.

65-17

ØRETS PLEJE

I SYG OG SUND TILSTAND

POPULÆRT FREMSTILLET

AF

A. C. GRØNBECH

DR. MED.

MED 5 TRÆSNIT

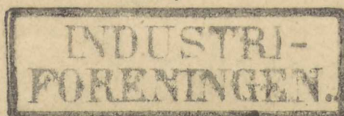

KJØBENHAVN

LYBECKER & MEYERS FORLAG

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1889

FORORD.

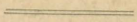
Den ringe Interesse, der blandt Publikum vises Ørets Sundhedstilstand, fremgaar maaske tydeligst af den Mængde gamle, forsømte Tilfælde af Ørelidelser, som komme til Lægens Behandling; ja intet er almindeligere, end at Øresygdom først ændses, naar der kommer alvorlige Tilfælde med Trusel om Døvhed eller Fare for Livet.

For muligvis at indvirke lidt paa dette Forhold, fremkommer denne Bog. Den vil søge at vise Betydningen af at vogte paa det mindste Tegn paa en Ørelidelse, særligt hos Barnet, men navnlig søge at vække Opmærksomhed for, hvor meget der kan gøres for at forebygge Øresygdomme — vil med andre Ord søge at udbrede Kjendskab til et indskrænket men vigtigt Afsnit af det menneskelige Legemes Hygiejne.

Indholdsfortegnelse.

	Side.
Kap. 1. Indledning	I.
Øresygdommens Betydning — Øresygdommens Hypighed — Bogens Plan.	
Kap. 2. Lyden	10.
Lydsvingninger — Luften er et Stof — Toner — Lavhørende og Højhørende — Lydens Hastighed — Lydens Svækkelse med Afstanden — Talerøret — Høretragten — Lydens Ledning gennem Hovedets Knogler — Audifonen.	
Kap. 3. Ørets Bygning.	19.
Det ydre Øre (Øremuslingen [Form — Betyd- ning — Otofon — physiognomisk Betydning] — Øregangen — Trommehinden) — Mellemøret (Trommehulen — Ørebenene — Øretrompeten — Næsesvælgrummet — Mellemøret er luftfyldt — Mellemørets Forhold til Omgivelserne) — Det indre Øre (Labyrinthen).	
Kap. 4. Ørets Sygdomme	36.
Det ydre Øres Sygdomme Sygdomme i Øremuslingen (Paavirkning af Vejr- liget — Eczem — Ørenringe — Forbrænding — Øremuslingens Levedygtighed efter Afrivning) — Sygdomme i den ydre Øregang (Øreproppen — Voxmangel — Fremmede Legemer — Bylddannelse — Kløe i Øregangen).	

	Side.
Kap. 5. Sygdomme i Mellemøret	60.
Mellemørebetændelse med Udflod af Pus (Symptomer — Følger — Aarsager: Næsesvælgrumskatarrh — Adenoide Vegetationer — Katarrh af Næsens Slimhinde — Svulne Mandler). — Den tørre Mellemørebetændelse.	
Kap. 6. Sygdomme i det indre Øre.	87.
Fremkaldte ved Anæmi — ved Blodoverfyldning.	
Kap. 7. Øresusen	90.
Aarsager — Hvad vi forstaa ved Øresusen — Dens Følger.	
Kap. 8. Døvtumhed.	95.
Hvad er Døvtumhed? — Dens Aarsager.	
Kap. 9. Charlataneriet paa Øresygdommenes Omraade	100.
Olier — Kunstige Høreapparater.	
Kap. 10. Ørets Pleje i sund Tilstand	105.
Ørets Rensning (Dagligt Toilette — Udsprøjtning af Øregangen — Brugen af Næsedouche) — Kulde og Hede — Uheldig Paavirkning af Øremuslingens Stilling — Ørenringe — Forøget og formindsket Luftryk i Øregangen (Slag paa Øret — Kanonskud — Explosioner — Ophold i fortyndet Luft — Stærke og <i>pludselige</i> Lyds Indflydelse paa det <i>indre</i> Øre — <i>Vedholdende</i> stærke Lyds Indflydelse paa dette) — Badning (Dykning — Stærk Pudsning af Næsen — Spring paa Hovedet — Drukningsdød) — Tobak — Spirituøse Drikke — Medikamenters Anbringelse i og ved Øret.	

Kapitel I.

Indledning.

Paa Øresygdommenes Omraade finde vi en Række Lidelser, hvis Alvor yderligere forøges ved deres store Hyppighed — og da nu disse to Momenter, Alvor og Hyppighed, i den almindelige Bevidsthed kun i ringe Grad sættes i Forbindelse med Ørets Sygdomme, ville vi dvæle et Øjeblik ved dem.

En af de hyppigste Følger af Øresygdomme er Tunghørighed. Lad os løseligt se paa dennes Betydning, og vi ville finde, at der neppe er noget Omraade af den Tunghøres Existents, som ikke paa en eller anden Maade faar sit Præg af hans Lidelse, naar denne blot hører til de middelstærke Grader af Tunghørighed. Hvilken Hemske er Tunghørigheden ikke for det selskabelige Samkvem med andre Mennesker, for det daglige aandelige Samliv med Familien

i Hjemmet; Nødvendigheden af at tale med stærk Stemme eller i et Hørerør for at blive forstaaet af den Tunghøre, lægger let en Dæmper paa Trangen til fortrolig Meningsudvexling saavel som paa Forsøget paa at medinddrage den Tunghøre i den mere selskabelige Underholdning, for hvilken et vist Liv, en vis Fart i Tanke og Tale er saa nødvendig for ikke at berøve den dens Duft. Theatret lukker forholdsvis tidligt sine Porte for den Tunghøre, og Concertsalen staar ham heller ikke længe aaben; er Hørelsen maaske endnu god overfor enkelte Toner, er den tabt for andre, Samklange og Harmonier briste itu for ham, ja enkelte Toner forvolde ham maaske ligefrem Smerte. Lutter Forhold, som gjøre, at den Tunghøre trækker sig tilbage i sig selv; og det er en Erfaringssag, at hermed ofte følger Bitterhed i Sindet og Mistænksomhed, Tilstande som gjør den Tunghøres Lod endnu tungere i og for sig, og fordi de ofte gjøre Omgivelserne kjede af ham og bringe dem til at glemme den Taalmodighed og Hensyntagen, som burde være selvfølgelig og dog altid vilde kaste lidt Lys ind i den Tilværelse, hvorhen Lyd kun med Vanskelighed eller slet ikke kan naa. — Læs *Beethovens* Breve fra hans Døvhedsperiode! De understrege hvert Ord af det her sagte.

Mange Mennesker miste med Tabet af Hørelsen Evnen til at hævde og passe deres vante Stilling; hvorledes gaar det Lægen, Læreren, Officeren osv., naar hans Høreevne bliver betydeligt nedsat? En Stund kan han vedblive med sin vante Gjerning, men de stadige Misforstaaelser og Fejltagelser, som nødvendigvis maa indtræde, tvinge ham snart til enten helt at opgive sin Stilling eller give denne en ny, indskrænket Form, hvor hans Virksomhed mere bestaar i Meddelelse, maaske skriftlig, end i gjensidig Udvexling af Ord. — Hvorledes gaar det Komponisten, Sangeren, Musikeren?

Hvormangt et ungt Menneske, som endnu ikke har naaet at fuldende sin Uddannelse paa en bestemt Bane, bringes ikke paa Grund af Tunghørighed til at bryde af; Penge og Tid ere tabte, og en ny Levevej vanskelig at finde.

Men rammer Tunghørigheden et Barn, blive dens Følger endnu langt sørgeligere; den griber meget let dybt ind i hans hele aandelige Udvikling og hemmer denne. Alt, hvad et Menneske véd, alt hvad han lærer og erfarer, tilegner han sig kun ved Sansernes Hjælp; skarpe Sanser ere en Betingelse for fuldstændige og paalidelige Indtryk, og alene saadanne kunne ved Forstandens Bearbejdelse give korrekte og sande Forestillinger. Ved Siden af Synet er Hørelsen

den Sans, hvorigjennem Barnet erhverver de fleste Indtryk, det er igjennem den, at Forældre, Lærere og Kammerater meddele sig mest og lettest, ja den spiller i Retning af *Udviklings-* middel sikkert en langt større Rolle for Barnet end Synet, kan langt vanskeligere erstattes end dette. Vi se endvidere daglig, hvorledes Tung- hørighed hos Børn i Skolen forvexles med Udygtighed og Uopmærksomhed: Barnet hører ikke Lærerens Spørgsmaal nøje, og Svaret bliver famlende eller ganske forkert, skjønt Barnet maaske kan sin Lektie; en Opfordring fra Læreren til at fortsætte, hvor en anden Discipel — maaske i den anden Ende af Klassen, maaske endog en, der talte sagte — standsede, kan det tunghøre Barn ikke efterkomme; i det ene Tilfælde beskyldes han for Uvidenhed, i det andet for Uopmærksomhed, og i begge Tilfælde er han uskyldig, kun hans daarlige Hørelse bærer Skylden; og Drengen, som er uden Skyld, paavirkes let uheldigt af de ufortjente Skjænd og daarlige Karakterer, taber Lysten og Modet til at arbejde, taber i Anseelse hos sine Kammerater — og først og sidst har et langt mindre Udbytte af sine Læreaar end de andre, tvinges maaske alene paa Grund af sin Tung- hørighed ind paa Livsbaner, som ligge langt under dem, hans iøvrigt jævnbyrdige Kammerater

formaa at betræde. Tunghørighedens hæmmende Indflydelse paa Barnet ses maaske allerbedst af de ingenlunde sjældne Tilfælde, hvor en tilsyneladende daarlig og dvask og udygtig Discipel pludselig, efterat have faaet sin Hørelse bedret ved Behandling, viser sig som en helt anden — opmærksom, frisk og intelligent; Tunghørigheden havde lagt som et Slør over hans sande Natur, der nu med den bedre Hørelse faar Lov at udfolde sig. — Ved fuldstændig Døvhed, som langt oftere rammer Barnet end den Voxne, og ved de højere Grader af Tunghørighed, som nærme sig til Døvhed, bringes Barnet i en saa beklagelig Tilstand, at det slet ikke kan opdrages og udvikles ved de samme Midler og under de samme Forhold som andre Børn. Kan Barnet ikke høre andres Tale, kan det heller ikke selv lære at tale men bliver døvstumt og maa nødvendigvis i en ung Alder tages fra Hjemmet forat anbringes i en særlig Anstalt for saadanne Stakler.

Disse ere Tunghørighedens triste Følger.

Men Øresygdom kan føre andre Ulykker end Tunghørighed med i sit Følge, ja der er Tilfælde, hvor denne er den mindste. Mange Ørelidelser ere ledsagede af Lyd, som opstaa inde i Øret, almindeligt betegnede som Øresusen men af meget forskjellig Karakter — som Susen,

Brummen, Banken, Ringen o. m. Disse Lyd kunne blive saa stærke og vedholdende, at de aldrig lade Patienten i Fred; under hans Arbejde, og naar han vil hvile, forfølge de ham — en Plage, der er Stand til næsten at bringe den Ulykkelige til Fortvivelse og i enkelte Tilfælde hos dertil disponerede Mennesker har givet Stødet til Udbrud af Sindssyge. — Føj hertil de indtil timelange Svimmelhedsanfald med Kvalme og Opkastning, som kunne ramme Bæreren af en Ørelidelse! Føj endnu til, at en Øresygdom ingenlunde sjældent medfører Døden — og ingen vil nægte, at Øresygdommene høre til de alvorlige Sygdomme.

At Øresygdommene høre til de hyppige Sygdomme er utvivlsomt, og naar den maaske største blandt Nutidens Ørelæger, Østrigeren *v. Tröltsch*, udtaler som sin Overbevisning, at selv i den kraftigste Alder (20—50 Aar) hvert 3die Menneske lider af en Øresygdom med et større eller mindre Tab af Høreevne, tager han neppe meget fejl. Der gaar mange Mennesker om imellem os, med begyndende, svagt udviklede eller ensidige Øresygdomme, om hvilke ingen aner, at de høre mindre godt, ja maaske de selv endog ere ganske uvidende herom, idet Hørelsen er tilstrækkelig til det daglige Livs grovere Behov — til de ved en eller anden

Lejlighed faar deres Høreevne sat paa Prøve; og mange andre, som kjende deres Svaghed, gjøre alt for at skjule denne.

Og det er ikke underligt, at Øresygdommene ere hyppige, naar man betænker, hvor almindelige og udbredte Aarsagerne til Øresygdom ere, navnlig i vort Klima, der er Katarrhernes¹⁾ sande Eldorado; hvad er hos os almindeligere end Forkjølelssygdomme i Næsen og Svælget, der, som vi senere skulle se, spille en saa stor Rolle for Ørets Sundhedstilstand; hvor mange Børn undgaa Sygdomme som Skarlagensfeber, Mæslinger, Kighoste, hvor mange lide ikke af Kirtelsyge — for blot at nævne nogle af de hyppigste Aarsager til Ørelidelser. Det vilde være et Under snarere, om Øresygdommene vare sjældne.

Vi have nu set de alvorlige Følger, Øresygdommene kunne have, og desværre ofte have, og vi have set deres Hyppighed. Ung som den Afdeling af Lægevidenskaben, der beskjæftiger sig med Ørets Sygdomme, er, har den dog allerede opnaaet at kunne udrette saare meget ligeoverfor disse; men det gaar paa dette Omraade som

¹⁾ Katarrh betyder: Betændelse af en Slimhinde.

paa de fleste andre, jo ældre Lidelsen er, desto mindre kan der udrettes af Lægen — og maaske gjælder dette i endnu højere Grad for Ørets end for mange andre Organers Vedkommende. Derfor er det vigtigt at slaa fast i Lægmandens Bevidsthed de allerede i Forordet formulerede Sætninger: opsæt aldrig en Øresygdoms Behandling! gjør hvad der er muligt, for at forebygge en saadan! — og dette er Hensigten med denne Bog; den vil ikke lære Læseren at behandle Øresygdomme men lære ham, saavidt det er muligt, at undgaa disse eller i hvert Fald advare ham mod sorgløs Lige-gyldighed, naar Sygdommen er brudt ud.

Det er nødvendigt, idetmindste at kjende lidt til det, man ønsker at forebygge; man vil derved ogsaa bedre forstaa og gennem Forstaaelsen faa Interesse for Midlerne og Vejene, som gjøre det muligt at afværge Sygdommen. Omtale af forskellige Sygdomsformer bliver derfor nødvendig, og ved Valget af disse er der væsentlig taget Hensyn til, hvorvidt det er muligt at tage forebyggende Forholdsregler overfor dem.

Da imidlertid Forstaaelsen af Ørets sygelige Tilstande nødvendigvis kræver Kjendskab til Ørets Bygning og Virkemaade i sund Tilstand, gaar en kort Beskrivelse af disse Forhold forud for Omtalen af Sygdommene.

Kapitel II.

Hjernen er Bevidsthedens Sæde, og forat Indtryk fra Omverdenen, af hvad Art de saa ere, skulle komme til vor Bevidsthed, maa de overføres til Hjernen. Denne Overførelse sker ved Nerverne, gennem hvilke Indtrykket forplanter sig som den elektriske Strøm gennem Telegraftraaden; medens nu Nervernes ene Ende umiddelbart staar i Forbindelse med og gaar over i Hjernens Substants, er den anden Ende udrustet med et særligt Apparat, der er indrettet med det specielle Formaal for Øje, at optage de Indtryk fra Omverdenen, som det er denne Nerves Opgave at lede til Hjernen; — for den Nerve, Hørenerven, der skal lede Lyden fra Omverdenen op til Hjernen, finde vi et saadant Apparat (Sanseorgan) i Øret, hvis Rolle det er at samle Lydindtrykkene og overføre

dem til Nerven, idet det samtidigt af-dæmper og regulerer dem. —

Vi gaa strax over til at omtale

Lyden.

Ethvert Stød, som træffer et elastisk Legeme ¹⁾, sætter dette i Svingninger, hvorved hver enkelt mindste Del af Legemet paa det trufne Sted svinger med, og disse Svingninger brede sig efterhaanden gennem hele Legemet. Tag f. Ex. en Stemmegaffel; slaa Spidsen af den ene Gren mod en fast Gjenstand, og den kommer strax i en svingende Bevægelse, som hurtigt breder sig gennem hele denne Gren og over i den anden; vi kunne baade se og føle dens Svingninger. Disse Svingninger ere de saakaldte Lydsvingninger, Lydbølger, som svare til de Bølger vi kjende fra Vandet, naar dette sættes i Bevægelse; med andre Ord: ligesom en Uro og Forstyrrelse af Vandfladen breder sig til alle Sider i denne som Bølger, ganske paa samme Maade fremkaldes ved et Slag paa et elastisk Legeme en Uro, en Forstyrrelse, som fra det trufne Sted breder sig ud i Legemet. Forat

¹⁾ Herved forstaas ikke alene de i daglig Tale elastiske Stoffer; næsten alle Stoffer have en vis Grad af Elasticitet, ikke engang Metallerne, Jern f. Ex., mangle den.

disse Lydbølger imidlertid skulle opfattes som Lyd, er det, som vi have set, nødvendigt, at de gennem Hørenerven ledes op til Hjernen; det svingende Legeme maa derfor være i Berøring med et Stof, i Almindelighed Luften¹⁾, til hvilket Svingningerne kunne meddele sig og føres videre til Øret. Beviset herfor er leveret ved følgende Forsøg: ophænge vi en Klokke i et Rum, hvoraf Luften er suget ud, kan Knevlen slaa nok saa stærkt mod Klokkens Sider; vi høre ingen Lyd, thi der er intet Stof, ingen Luft, den kan sætte i Bevægelse, meddele sine Svingninger til; men lade vi lidt efter lidt atter Luften slippe ind i Rummet, høres en svag Lyd, der efterhaanden bliver stærkere og stærkere. Det er det samme Forhold, der gjør Samtale mindre let, naar man paa Bjerger eller i Luftballon naar meget højt op fra Jorden; Luften er heroppe nemlig saa fortyndet, at Lydbølgerne blive svage og ude af Stand til saa kraftigt at paavirke Øret som nede ved Jordens Overflade i den tættere Luft.

¹⁾ Vi maa med Hensyn til Luften, vi leve i, huske paa, at den, hvorvel den er usynlig, dog er et virkeligt Stof, modtagelig for Paavirkning af forskjellig Art; den kan opvarmes og afkøles, kan bevæges, kan presses sammen i større Mængder paa et lille Rum, kan omvendt fortyndes, saa den samme Mængde Luft breder sig i et større Rum, har en vis Vægt o. s. v.

Forat Lydsvingningerne skulle opfattes som Toner, maa de følge paa hinanden med en vis regelmæssig Hastighed, og jo hastigere de følge paa hinanden, jo flere Svingninger et Legeme gjør i et Sekund, desto højere (ikke stærkere) bliver Tonen. For at give en Forestilling om den Hastighed, hvormed Lydsvingningerne følge paa hinanden i forskellige Toner, ville vi nævne, at den for de i Musikken almindeligt anvendte Toner ligger mellem 32 Svingninger i Sekundet (de laveste Toner) og 4000 (de høje), men Øret er i Stand til at opfatte Toner, dannede ved indtil 49000 Svingninger i Sekundet; det er dog ikke alle Øren, der ere i Stand til at opfatte de laveste eller de højeste af disse Toner, og Faarekyllingens Tone f. Ex. som er meget høj, kan vel høres af de fleste men ingenlunde af alle — uden at vi derfor ville kalde disse Mennesker tunghøre. Ogsaa blandt de Tunghøre finde vi udprægede Forskjelligheder med Hensyn til Modtageligheden for Toner af forskjellig Lydsvingnings-hastighed; vi finde »lavhørende«, som høre de lave Toner men ikke de høje med mange Svingninger i Sekundet, og omvendt »højhørende«, som opfatte de høje Toner men ere døve overfor de lave, som f. Ex. høre Fuglesang tydeligt men ikke høre en Kos Brøl lige ved Siden af dem, eller som kunne opfatte en høj Kvindestemmes

Tale men ikke en dyb Mandsstemme. Vi ville ganske i Forbigaaende bemærke, at dette Forhold viser, hvor forkert den dagligdags Methode, at bedømme et Menneskes Høreevne i det Hele efter hans Evne til at høre Uhrets Dikken, er; thi denne Lyd hører til de høje Toner, og meget ringe Høreevne overfor Uhret udelukker ikke en god Høreevne overfor lave Toner, hvortil den sædvanlige Talestemme hører — og at kunne høre denne er dog det, det i de fleste Forhold kommer an paa.

Lydbølgerne bruge Tid til at forplante sig en vis Strækning, hvilket man let kan iagttage, naar man i Afstand betragter en Arbejder, der banker med en Hammer; man ser Hammeren falde, men først nogen Tid efter hører man Slaget, og jo længere man fjerner sig, desto længere Tid forløber der, inden Lyden af Slaget høres. Hastigheden, hvormed Lyden (Lydbølgerne) forplanter sig, er forskjellig efter det Stof, hvori den breder sig; i Luften er Lydens Hastighed ca. 1050 Fod i Sekundet — det vil altsaa sige: Lyden af et Hammerslag høre vi, naar vi staa 1050 Fod borte fra Stedet, først 1 Sekund efter at Slaget blev slaaet —, i Vandet er Hastigheden 4 Gange saa stor og i Jern endog 10 Gange saa stor, altsaa omtrent 11000 Fod i Sekundet; det er jo betydelige Hastigheder men

dog for intet at regne i Sammenligning med den Hastighed, hvormed Lyset breder sig i Luften, og som udgjør 41000 Mile i Sekundet.¹⁾

Men samtidig med at Lydbølgerne brede sig ud fra Lydkilden og altsaa meddeles til større og større Luftmasser, blive de svagere og svagere — ganske som vi se Bølgerne paa Vandfladen, der som Ringe brede sig om en nedkastet Sten, efterhaanden som de fjerne sig fra Centrum, blive lavere, udviskes og tilsidst ganske forsvinde; og overensstemmende hermed gjøre Lydbølger, der fra en længere Afstand ramme Øret, et svagere Indtryk. Hindrer man imidlertid Lydbølgerne i Luften, der jo i de allerfleste Tilfælde ere Bærere af de Lydindtryk, som ramme vort Øre, i at udbrede sig til alle Sider, kunne de

1) Det er dette Forhold mellem Lysets og Lydens Hastighed, der ligger til Grund for den populære Beregning af et Tordenuvejrs Afstand. Lynet og Tordenbraget fødes som bekendt i samme Øjeblik, men medens vi paa Grund af Lysets store Hastighed se Lynet i selve Fødselssekundet, bruger den langsommere Lyd en vis Tid for at naa os; vi høre med andre Ord først Tordenbraget bagefter, og det Antal Sekunder, der er mellem Lyn og Torden, siger os den Tid, Lyden har brugt for at naa os; tælle vi saaledes f. Ex. 24 Sekunder mellem Lynet og Tordenen, og vide vi, at Lyden gaar ca. 1050 Fod i hvert Sekund, kunne vi udregne, at Lynet er opstaaet i en Afstand af omtrent 1 Mil fra os; følge de derimod umiddelbart efter hinanden, kunne vi slutte, at Uvejret staar lige over os.

beholde samme Styrke i meget lang Afstand; herpaa beror Talerørets Virkning. Som bekendt er dette et overalt lige vidt Rør, ind i hvilket man taler; en sagte Hvisken ind i dets ene Ende kan man tydeligt høre ved at lægge Øret til dets anden Ende, selvom Røret er 3000 Fod (en halv Fjerdingsvej) langt.

Giver man Røret en lidt anden Form, tilspidset i den ene Ende, kan man endog opnaa at forstærke Lydbølgerne; herpaa beror Anvendelsen af Høretragten, som er et kegleformet eller tragtformet Rør; taler man ind i Rørets vide Ende, blive Lydbølgerne, alt som de trænge frem mod den snevre Ende, mere og mere sammentrængte, stærkere og stærkere, og anbringes denne snevre Ende i et Øre med en ringe Modtageevne for Lyden, kan dette blive i Stand til at opfange Lyd, som uden Høretragtens forstærkende Hjælp vilde være for svage til at opfanges. At Høretragten desuagtet faar en saa ringe Anvendelse, skyldes for en Del den Omstændighed, at man ved at bruge den, berøver sig den store Hjælp til at opfatte Talen, som man har i at iagttage den Talendes Mimik og Mundbevægelser. — Det ligger nær, i det ydre Øres Tragtform, (som vi finde stærkere udtalt hos visse Dyr, f. Ex. Hesten, end hos Mennesket)

at vente en lignende samlende og forstærkende Virkning paa Lydbølgerne; men herom senere.

Som vi have nævnet, er Øret det naturlige og almindelige Mellemlid mellem Lydindtrykkene fra Omverdenen og Hørenerven, og da Menneskets Øre under almindelige Forhold er omgivet af Luft, bliver det i Form af Luftbølger, at Lydindtrykket rammer Øret.

Lyden kan imidlertid ogsaa ad en anden Vej naa til Hørenerven, nemlig ved at ledes gjennem Hovedets Knogler (sml. Lydens ovenfor omtalte Evne til at forplante sig gjennem faste Legemer). Under almindelige Forhold spiller denne Lydsvingningernes Udbredning gjennem Hovedets Knogler, med Forbigaaelse af Vejen gjennem Øret, dog kun en ganske underordnet Rolle — Lydbølgerne i Luften ere for svage til umiddelbart at sætte Hovedets Knogler i Svingninger; man vilde jo ellers kunne høre, selv om man stoppede Ørene saa fast til, at ingen Lyd kunde slippe ind igjennem dem. Naar Lydbølgerne derimod til Hovedet igjennem et andet Stof end et luftformigt, formaa de at sætte Hovedknoglerne i Svingninger og herigjennem forplantes til Hørenerven; dette er saaledes Tilfældet ved den Lyd, der ledes gjennem Vand, hvori Hovedet er neddykket; det er fremdeles Tilfældet, naar man bringer et svingende

fast Legeme, en anslaaet Stemmegaffel f. Ex., i Forbindelse med Hovedets Bensystem, sætter dens Haandtag fast mod Tænderne f. Ex.; man vil i begge disse Tilfælde opfatte Lyden, selvom Ørene ere tilstoppede.

Ved en vis Form af Tunghørighed faar dette sidste Forhold Anvendelse; ved den Form nemlig, hvor den mangelfulde Hørelse beror paa en Sygdom i Øret, som sætter dette ud af Stand til at transportere Luftbølgerne ind til Hørenerven; selve Nerven er sund, Lydbølgerne i Luften kunne kun ikke naa ind til den. Kan man i et saadant Tilfælde overføre de ved Talen opstaaende Svingninger i Luften til et fast Legeme, som bringes i nøje Forbindelse med Hovedets Knogler og da navnlig Tænderne, vil man se, at der herved er givet Lyden Mulighed for at naa Hørenerven, givet den Tunghøre Mulighed for at høre, skjønt Øret nægter at spille sin normale Rolle som Vej for Luftens Lydbølger. Man hjælper sig da i Reglen paa følgende Maade: en tynd, elastisk, vifteformet Plade, som ved Snore, spændte fra den ene Rand til den anden, kan spændes og krummes i forskjellig Grad efter Behov, anbringes fast støttet mod den øverste Tandrække, medens Patienten med sin ene Haand holder i dens smalle Ende; den Talende anbringer sin Mund i ringe Afstand fra Pladen,

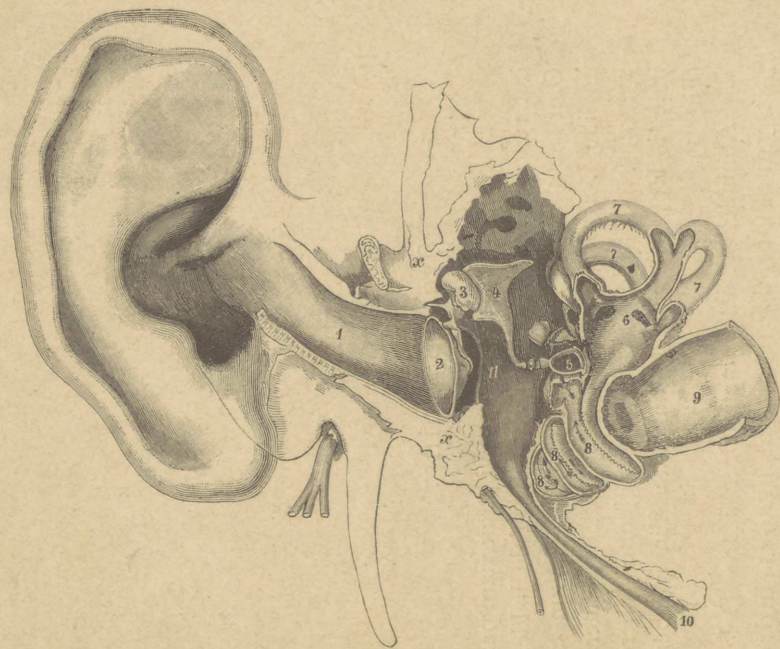
og de ved Talen fremkaldte Luftsvingninger sætte Pladen i Svingninger, som atter gennem den faste Berøring med Tænderne overføres til disse og herfra gaa videre gennem Hovedets Knogler til Hørenerven. Sædvanlig er en saadan Plade (Audifon) lavet af Ebonit; men man synes i det tørrede Palmeblad, saaledes som det i Vifteform forekommer i Handelen, at have et langt bedre Materiale. Medens Anvendelsen af Høretragten medfører den betydelige Ulempe, at den Talendes Mimik og Mundbevægelser gaar tabt for den Tunghøre, er dette ikke Tilfældet ved Audifonen; her staar den Talende og Tilhøreren Ansigt til Ansigt; Talens Liv gaar her ikke saaledes tabt som ved Høretragten.

Kapitel 3.

Ørets Bygning.

Med Hensyn til Øret maa vi strax være paa det rene med, at hvad der i daglig Tale kaldes Øret, nemlig den udvendigt synlige Del, kun er en lille Del af det hele Høreapparat, hvis finere byggede og ædleste Dele ligge gjemte dybere inde i Hovedet, i det saakaldte Tindingeben (Fig. 1).

Almindeligt deler man Øret i tre Dele: det ydre Øre, Mellemøret og det indre Øre; disse tre Dele ere vel afgrændsede fra hinanden, og Navnene antyde deres indbyrdes Beliggenhed. Kun en Del af det ydre Øre er synlig med blot Øie, den dybere Del af det kræver Instrumenters Hjælp for at kunne ses nøje. Af Mellemøret kunne vi i et sundt Øre selv med Instrumenter kun se en meget ringe

1. Ydre Øregang.
2. Trommehinden.
3. Hammeren.
4. Ambolten.
5. Stigbøjlen.
6. Forgaarden i det indre Øre.
7. Buegangene i do.
8. Sneglen i do.
9. Indre Øregang (hvor igjennem Hørene-ven naar fra Hjernen ind til det indre Øre).
10. Øretrompeten (det Eustachiske Rør), som fører op til
11. Trommehulen.
- x. Tindingebenet.

Fig. 1. Snit gennem højre Øre, set forfra.

Del og af det indre Øre slet intet. Den dybest liggende Del af det ydre Øre og begge de to andre Afsnit af Øret ligge i Tindingebenet (se Fig. 1).

1. Det ydre Øre

har en Slags uregelmæssig Tragtform, hvor det forreste Afsnit af Tragtens bredere Del mangler. Det bestaar af tre Dele: Øremuslingen, som svarer til, hvad man i daglig Tale kalder »Øret«; ydre Øregang, hvis Aabning ses i Bunden af Øremuslingen; samt en Hinde, Trommehinden, der er udspændt i den indre Ende af Øregangen og aflukker denne fra Mellemøret.

a. Øremuslingen bestaar af et Bruskskelet med et Overtræk af Hud; kun i den nederste bløde Del, Ørelappen, mangler Brusken som Regel. Der findes mellem enkelte af Bruskerne smaa Muskler, ligesom saadanne fra Hovedets Skelet gaa over til Øremuslingen; ved disse skulde den kunne bevæges, men det er sjældent at træffe Mennesker, der virkelig formaa at udføre Bevægelser med Øremuslingen, at trække den opad og nedad eller fortil og bagtil — en Evne, vi derimod finde meget udtalt hos flere Dyr.

Dens Form er overordentlig varierende, saavel i sin Helhed (lang og smal, kort og bred) som i Enkeltheder (stor eller lille Ørelap o. s. v.) — et virkeligt fint og smukt formet Øre maa nærmest regnes for en Sjældenhed. Ogsaa i Retning af Størrelsen finde vi de største Forskjelligheder, fra meget smaa til meget store; hos Oldtidsforfattere finde vi endog-saa Beretning om indiske Folkeslag, hvis Øren ifølge Sagnet skulle have været saa store, at deres Ejermænd kunde skjule sig bag dem og under Søvnbenytte dem som Dække. Ligeoverfor den gennemgaaende Forskjellighed i Formen af Folks Øren, er det højst aparte, at man vil have fundet, at Øret er den Del af det menneskelige Legeme, som skarpest overfører Ligheden fra Faderen til Børnene.

Skjønt Øremuslingen af nogle Forskere regnes for et blot nedarvet Organ uden mindste Betydning for Hørelsen, er der dog visse Omstændigheder, der berettiger os til at opfatte den som en Lydfanger, en *Lydsamler* (sml. hvad vi Pag. 15 sagde om Tragtens Betydning ligeoverfor Lydbølgerne), og naar der som Bevis for dens Betydningsløshed for Hørelsen anføres, at Fuglene trods deres skarpe Hørelse mangle et ydre Øre, saa maa man huske, at det hos disse kan erstattes af de regelmæssigt

omkring Øregangsaabningen stillede Fjedre. Se blot paa de Dyr, der som Hesten have en meget bevægelig Øremusling, hvorledes de stille den efter Lyden! Se, hvorledes den Tunghøre ved at holde sin hule Haand bagved den dels retter den fortil, dels forøger dens Størrelse! Øremuslingen er stillet skraat ud fra Hovedet, saaledes at Tragtens Hulhed vender noget fortil; i Overensstemmelse hermed høres f. Ex. et Uhr, der holdes lidt foran Øret, stærkere, end naar det holdes bagved det — naar man derimod holder Haanden foran Øret, saaledes at den hule Haandflade vender bagtil, saa hører man den Lyd, der kommer bagfra, stærkere og tydeligere end den, som kommer forfra; lutter Forhold, som illustrere det ydre Øres Betydning som Lydsamler — ja, der omtales endog Tilfælde, hvor delvis afrevne eller afhuggede Øremuslinger, ved at hele til under en for Hørelsen gunstigere Vinkel end den, hvorunder de før sad fast, have givet en tydelig Bedring af Hørelsen. Paa dette Forhold beror ogsaa Virkningen af den saakaldte *Otofon*; dette er en selvholdende Klemme af Sølv, der anbringes bag Øremuslingen, naar denne ligger for fladt ind mod Hovedet, og ved at løfte den ud fra Hovedet stiller den i en gunstigere Stilling til at optage Lydbølgerne. — Paa Grund

af Øremuslingens uforanderlige Stilling ere vi vant til at høre Lyden forfra og til Siden stærkere end den, der kommer bagfra, og derved faar Øremuslingen tillige Betydning for Opfattelsen af den Retning, hvorfra Lyden kommer til os gennem Luften¹⁾.

Som et Kuriosum skal det endnu anføres, at Fysiognomikerne, der af Ansigtstrækkene ville læse Menneskets Anlæg og Karakter, have tillagt det ydre Øre en ikke ringe Betydning i denne Retning. Allerede den berømte Lavater²⁾ formaaede at læse dets Text, og en fransk Forfatter siger 1854: »Vis mig dit Øre, og jeg skal sige Dig, hvem Du er . . .« —

Gaa vi over til at betragte

¹⁾ Forhold, som bevirke Abnormiteter af Øremuslingen i disse Retninger — Form og Stilling — ere altsaa skadelige for Hørelsen; saaledes tætsluttende Hovedbedækning, som presser Øremuslingen op mod Hovedet, endvidere tunge Ørenprydelser, som ved deres Tyngde og Træk afflader den; og man kan af denne Grund kun beklage de Mennesker, i vort Samfund særligt Kvinderne, som endnu ikke have frigjort sig fra disse Prydelser, rent fraset de Sygdomme, de kunne fremkalde — om end Moden nutildags i de civiliserede Lande udøver sit Herredømme under mildere Former end hos hine Folk, hos hvilke en Træklods anbragtes i Øret og ved sin Vægt trak dette ud til en saadan Længde, at det naaede helt ned til Skulderen.

²⁾ Præst og Digter i Zürich (1741—1801).

b. den ydre Øregang, »Tragtens Tud«, finde vi denne som en ca. 1 Tomme lang Kanal, hvis yderste Trediedel har bruskede, elastiske Vægge, en Fortsættelse af Øremuslingens Brusksk, men hvis indre to Trediedele ligge udgravede i Tindingebenets Knoglemasse og altsaa har faste, ueftergivelige Vægge (se Fig. 1); disse to Dele af Øregangen ere lidt forskydelige mod hinanden. Øregangen er ikke nogen ganske lige Kanal, men ved Hjælp netop af denne indbyrdes Bevægelighed af dens to Afsnit kan man, ved at trække Øremuslingen og den dermed forbundne bruskede Del af Øregangen opad og bagtil, gjøre den lige, saa man bedre kan se ind i dens Bund. Øregangens Tværsnit er nærmest en Oval. Den er beklædt med en Fortsættelse af Øremuslingens Hud, kun finere og tyndere; ved Indgangen til den findes ofte rigelige, stive Haar, der navnlig hos Ældre kunne staa som en hel Skov; indenfor disse findes talrige smaa fine Dunhaar med tilhørende Talgkirtler, og endvidere finde vi her i den yderste Del af Øregangen talrige, indtil et Par Tusinde, Kirtler, som afsondre det noksom bekjendte Ørevox. Endelig er Øregangen rigeligt forsynet med Nerver, der spille en Rolle ved det velkjendte Fænomen, at Irritation af Øregangen med en fast Gjenstand kan give Krillen i Halsen, Hoste, Nysen o. s. v

— Stikker man Spidsen af en Finger ind i Øregangsaabningen og samtidig gjør Tyggebevægelser, vil man, hver Gang man tygger til, føle, at Underkjæbens øverste Ende trykkes op mod og forsnevrer Øregangen; Kjæbeleddet ligger nemlig lige under og foran Øregangen. Dette Forhold kan hos gamle Folk, som mangle Tænderne, komme til at spille en Rolle, idet Underkjæbens Stilling herved forandres, saa Ledhovedet presses stærkere op mod Øregangen og herved ligefrem i Tidens Løb slider paa dens forreste Væg og blødgjør den, saa den ved Ledhovedets Tryk presses ind i Øregangen og forsnevrer denne. Tunghørighed, fremkaldt paa denne Maade, vil altsaa kunne bedres ved kunstige Tænder, som ved at forandre Underkjæbens Stilling befrier Øregangen fra det skadelige og forsnevrende Tryk.

Øregangens indre Ende finde vi aflukket ved en Hinde

e. Trommehinden, som afgrændser det ydre Øre fra Mellemøret; det er en tynd, fin Hinde, som, naar den rammes af Lydbølgerne, der strømme ind gennem ydre Øregang, selv kommer i en tilsvarende svingende Bevægelse. Den frembyder et overmaade smukt Billede med sin perlegraa, glansfulde Farve, i hvilken Hammerskiftet (se senere) præsenterer sig som

en mættet gul Stribe, og Lysets Tilbagekastning giver Anledning til Dannelsen af en skarpt tegnet, klar Lyskegle, som bidrager til Billedets Skjønhed. Dens Stilling er forskjellig dels efter Alderen dels hos de forskjellige Mennesker; noget holder den altid nedad med sin ydre Flade, staar altsaa ikke ganske lodret, men Heldningen er meget varierende. Man vil med Hensyn til dette Punkt have fundet et vist Forhold til Folks musikalske Evner, at Trommehinden nemlig hos musikalske Mennesker skal staa særligt lodret, hos umusikalske derimod hælde paafaldende stærkt udad. Man forstaar dog vanskeligt, hvorledes dette skal kunne have Indflydelse paa Styrken af selve det musikalske Gemyt; spiller det virkelig nogen Rolle, maa det vel være for det musikalske Øres mere mekaniske Evne til at sondre mellem Toneforskjel i Retning af Højde og Styrke. —

Vi komme nu, stadigt bevægende os udefra indad til det for Ørets Sygdomme saa overordentligt vigtige Parti af Øret, som kaldes

2. Mellemøret.

Den væsentlige Del af dette er en fra Side til Side smal Benhule (Trommehulen) (Fig. 1. 11) anbragt mellem det ydre og det indre Øre, saaledes at den udadtil begrænses af Trommehinden, indadtil af en fast Benvæg, som tillige

er det indre Øres Ydervæg (se Fig. 1). Forat overføre Trommehindens ved Luftbølgerne fremkaldte Svingninger gennem Mellemøret ind til det indre Øre, finde vi en Kjæde trukket tværs igjennem Trommehulen fra dennes udvendige til dens indvendige Væg, en Kjæde, bygget af tre smaa Knogler, som ere forbundne med hinanden ved Led, saa de ere indbyrdes bevægelige mod hinanden; dette er de saakaldte Øreben, som efter deres Form have faaet Benævnelserne (stadigt udefra indad): Hammer, Ambolt og Stigbøjle (Fig. 1, 3. 4 og 5 samt Fig. 2); de ere de mindste Knogler i det menneskelige Legeme, og af disse er atter Stigbøjlen den mindste. Hammeren er nu fast forbundet med Trommehinden og svinger altsaa samtidigt med denne; Hammerens Bevægelser sætte Ambolten og denne atter Stigbøjlen i Svingninger, og dennes Svingninger overføres gennem et Hul i Mellemørets indre Væg, der nøje omslutter Stigbøjleplade (Fig. 2. 4), til det indre Øre.

Saa vel bagtil som fortil findes en Slags Fortsættelse af Trommehulen; bagtil fortsætter den sig i en enkelt større og flere mindre Benhuler, som navnlig findes i det fremspringende Ben, som føles lige bag Øremuslingen; fortil finde vi en Aabning, som fører ind i den saakaldte Øretrompet (det Eustachiske Rør) (Fig. 1. 10),

Fig. 2. De tre smaa
Øreben (naturlig
Størrelse).

1. Ambolten.
2. Hammeren.
3. Stigbøjlen.
4. Stigbøjleens Plade.

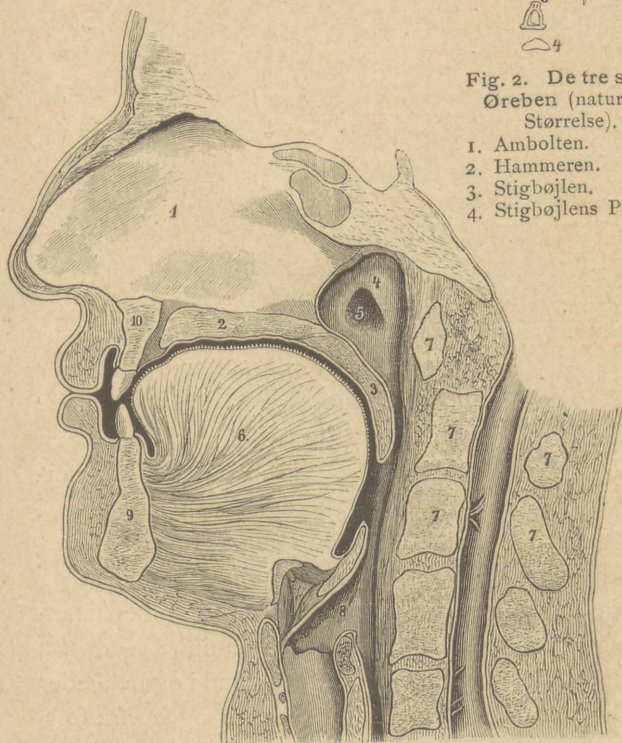

Fig. 3. Snit gennem Hovedet forfra bagtil forat vise
Næsesvælgrummets Beliggenhed.

1. Næseskillevæggen.
2. Den haarde Gane.
3. Den bløde Gane med Drøbelen.
4. Næsesvælgrummet.
5. Øretrompetens Aabning i Næsesvælgrummet.
6. Tungen.
7. Halshvirvlerne (med Rygmarven).
8. Indgangsaaeningen fra Svælget til Struben.
9. Underkjæben.
10. Overkjæben.

et snevert Rør, som altsaa med sin ene Ende aabner sig ind i Mellemørets forreste Del, medens den anden Ende udmunder i Svælgets øverste Del, det saakaldte Næsesvælgrum. Hosstaende Tegning (Fig. 3. 4) viser, hvad vi forstaa ved dette Rum; den Hulhed nemlig, som ligger bag Næsehulen, dannende en Fortsættelse bagtil af denne, uden at der er nogen Væg imellem dem, saa Luften frit kan stryge gennem Næsehulen ind i Næsesvælgrummet og omstrømme Øretrompetens Aabning her (Fig. 3. 5); i Forhold til Munden viser Tegningen, at dette Rum ligger over den bløde Gane med Drøbelen (Fig. 3. 3); stikke vi en Finger ind i Munden og krumme den hageformigt op bag Drøbelen, kommer den netop op i Næsesvælgrummet. Dette Rum, der er af Størrelse som en Valnød, er ligesom Mundhulen og Næsehulen udklædt med en rødlig, lidt slimetfugtig Hinde, en saakaldet Slimhinde, som fra Næsesvælgrummet fortsætter sig ind i og beklæder Øretrompetens indvendige Vægge og herfra fortsætter sig op i Trommehulen og de bagved denne liggende Benhuler; med andre Ord — hele Mellemørets indvendige Beklædning er en Slimhinde, som er en ligefrem Fortsættelse af Næsesvælgrummets Slimhinde. Dette Forhold er af den allerstørste Vigtighed for Øresygdommenes Forstaaelse, og vi maa

derfor se lidt nøjere paa denne Slimhinde i de forskellige Afsnit. I Næsesvælgrummet er Slimhinden temmelig tyk og ujævn, med Gruber og Fremstaaenheder og en stor Rigdom paa Kirtler; navnlig i Loftet af Næsesvælgrummet findes et tykkere Parti, svampet og blødt og særligt fuldt af Kirtler — den saakaldte Næsemandel. I Øretrompeten er Slimhinden vel tyndere, men dog tildels foldet; i det egentlige Mellemøre derimod er den overordentlig glat og tynd, nøje sammenvoxet med Væggene.

Trommehulener luftfyldt, og Tilstedeværelsen af en vis Mængde Luft er nødvendig, forat Trommehinden skal kunne svinge frit, hvilket kun er muligt, naar Luften indenfor og udenfor Trommehinden øve et nogenlunde ens Tryk paa denne, saaat de holde hinanden i Ligevægt. Forat holde denne Trommehulens Luftmængde uforandret, er hyppig Tilførsel af ny Luft nødvendig; uden denne opsuges nemlig lidt efter lidt den tilstedeværende Luft, og Trommehulen bliver et næsten lufttomt Rum; herved ophæves imidlertid Ligevægten mellem Lufttrykket paa Trommehindens Udside og Indside, Trommehinden vil ligesom suges ind i det luftfortyndede Rum og komme i en for de frie Svingninger skadelig Stilling og Stramning. Følgen heraf bliver Tungørhed, som kan naa meget høje Grader, hvis

denne Tilstand varer længe. Luftforsyningen i Mellemøret tilvebringes og holdes vedlige gennem Øretrompeten, ikke saaledes at forstaa, at der gennem denne gaar en jævn Strøm af Luft saaledes som gennem den ydre Øregang; Øretrompetens Vægge ligge nemlig tæt op ad hinanden, Slimhinde mod Slimhinde og altsaa uden fri Passage for Luft. Først naar dens Vægge ved visse Musklers Hjælp trækkes fra hinanden, aabnes Røret, og Luften strømmer op i Mellemøret; en saadan Oplukning af Øretrompeten finder bl. a. Sted ved hver Synkningsbevægelse.

Enhver Hindring for denne Luftens normale Passage gennem Øretrompeten vil altsaa have til Følge, at Trommehulens Luftindhold bliver for ringe; varer denne Tilstand længe, bliver den let en Kilde til ubodelig Skade for Øre og Hørelse.

Hele dette Forhold er det af allerstørste Vigtighed at have Øjet aabent for; vi ville atter og atter komme tilbage dertil i den følgende Udvikling.

Vi saa, at Trommehulen ligger i selve Tindingebenet som en smal Benhule, og vi have set, at der i dets Benvægge findes større Aabninger, som føre ind til andre Rum; selve Væggene ere endvidere, saaledes baade Loft og Gulv, temmelig

tynde, ofte endog meget tynde, næsten gjennemskinnende, og gjennemborede af fine Kanaler og Revner for Blodkar og Nerver, der gaa ind til eller ud af Mellemrøret; man vil heraf forstaa, at en Sygdom i Mellemøret kun ved en svag og ufuldstændig Barrière er afgrændset fra Omgivelserne, og dette faar saamegen mere Betydning, som Mellemøret grændser op til flere meget vigtige Organer — Hjernen, meget store Blodkar, Ansigtets Bevægenerve o. fl. — som altsaa ved Sygdomme i Mellemøret ere udsatte for at medinddrages i Lidelsen, og denne Omstændighed skyldes det, at visse Sygdomme i Mellemøret — rent fraset disses Betydning for Hørelsen — rumme en virkelig Fare, og endog kunne blive skæbnesvangre for Patientens Liv og senere Helbred.

Endnu kun et hastigt Blik paa

3. Det indre Øre (Labyrinthen),

og vi ere ved Enden af denne kortfattede Skizze af Ørets Bygning og Funktion. Gjemt i det Indre af Tindingebenet og ganske utilgængeligt for operative Indgreb af Lægens Haand, finde vi et overordentlig fint og sammensat Apparat, hvori Hørenerven ender. Det bestaar af flere Afsnit, der have faaet Navn, dels efter deres Form,

Sneglehuset (Fig. 1. 8) og Buegangene (Fig. 1. 7), dels efter deres Beliggenhed, Forgaarden (Fig. 1. 6), i hvis Ydervæg Stigbøjle's Plade sidder; og i alle disse Rum, som indbyrdes staa i Forbindelse med hverandre, findes en Vædske, som omskyller Hørenervens Endegrene. De Lydbølger, vi have fulgt paa deres Vej gennem ydre Øre og Mellemøret, blive her i Stand til at paavirke selve Hørenerven, der, som omtalt, deler sig i en stor Mængde yderst fine Endegrene, idet Labyrinthvædsken, som overalt er i Berøring med disse, ved Stigbøjle's Bevægelser selv sættes i Bevægelse; enhver saadan Bevægelse i Vædsken gjør sig nemlig gjældende som en Paavirkning af Nerveenderne — og denne Irritation gaar som en Strøm op gennem selve Hørenerven til Hjernen og opfattes her af Individet som Lyd¹⁾.

¹⁾ Dette, at Lyden opfattes og bliver Mennesket bevidst, skal ske paa et enkelt bestemt Sted af Hjernens Overflade; er dette Sted altsaa beskadiget (ved Fald, Slag o. l.) hjælper det ikke, om Øre og Hørenerve ere aldrig saa prompte til at overbringe Lydbudskabet fra Omverdenen til Hjernen — det naar ikke til Menneskets Bevidsthed, og vi have den Tilstand, som er kaldet Sjæledøvhed; Individet hører, men han mangler Evne til at opfatte og fortolke Lyden; den betyder, udtrykker intet for ham, er en tom Lyd.

Foruden at være det Sted, hvor Lydbølgerne overføres til selve Hørenerven spiller det indre Øre rimeligvis en Rolle for Ligevægtsfølelsen, som synes at være knyttet til Buegangene, saaledes at Sygdom i dette Parti medfører Svimmelhed og Mangel paa Evne til at bevare Ligevægten — Symptomer, som netop ogsaa ledsage forskellige Øresygdomme.

Vi have nu fulgt Lydbølgerne paa deres Vej fra den omgivende Luft gennem det ydre Øre, Trommehinden, Ørebenenes Kjæde og Vædsken i det indre Øre til Hørenerven, og vi have set, at Lyden, ifald denne Hovedvej bliver ufarbar, ad en Omvej — gennem Hovedets Knogler — kan naa ind til Nerven, uden at denne Ledning dog paa langt nær kan erstatte hint af Naturen for Lydbølgernes Befordring alene anlagte Ledningsapparat. Endelig have vi set, hvorledes man har forstaaet at benytte Naturlovene for Lydens Forplantning til at construere visse Hjelpeapparater for Tunghøre (Audifon, Høretragt), og vi gaa efter dette over til at gennemgaa de sygelige Tilstande i Øret, som have Interesse for vort Formaal.

Kapitel IV.

Ørets Sygdomme.

Det er ikke Hensigten, skematisk at opregne alle disse med deres Symptomer og endnu mindre deres Behandling; thi for Lægfolk gjælder endnu overfor Ørets Sygdomme den Sætning, som til for ikke længe siden betegnede selve Lægens Stilling: »rør saalidt ved Øret som muligt«; ja en senere berømt Ørelæge fortæller, hvorledes man for kun 30 Aar siden fraraadede ham at give sig af med Øresygdomme: »Det var det samme som at sætte sit gode Navn paa Spil«. Lægen ser nu heldigvis anderledes paa dette Organ og dets Sygdomme, men for Lægfolk bør hin Sætning stadig staa ved Hævd — uforstandig og ubehændig Paavirkning af Øret kan gjøre ubodelig Skade.

Hensigten med denne Fremstilling af Ørets Sygdomme er, som vi allerede have sagt i For-

ordet, at vise deres Hyppighed og deres Følger men navnlig at fremhæve de hyppigste Aarsager, for derigjennem at finde Midler til forebyggende Forholdsregler.

Vi ville, stadig med dette særlige Formaal for Øje, gjenemgaa Ørets tre Afdelinger, idet vi vel huske, at Ørets forskjellige Dele ligge saaledes op til hinanden, kun adskilte ved svage Vægge, at en Sygdom i den ene Afdeling meget let medfører en samtidig sygelig Tilstand af Nabopartierne. — Vi skulle begynde med at omtale

Det ydre Øres Sygdomme.

I. Sygdomme i Øremuslingen.

Som en Del af Legemets Overflade og som en Del, der sædvanlig er blottet, er Øremuslingen udsat for al mulig Paaavirkning af Vejrliget, af Regn og Blæst, af Kulde og Hede, og paa Grund af dens Form og Stilling, temmelig tynd og springende frem fra Hovedet, frembyder den en større Flade for Paaavirkningen end nogen anden tilsvarende Del af det ubedækkede Legeme; heraf Grunden til at den bidende Frostvind og den stikkende Solstraale begge altid først gjøre deres Magt gjældende paa Øremuslingen, selvom den iøvrigt ikke har været mere udsat end den øvrige Del af Hovedet.

I vort Klima ere alvorligere Tilfælde, saaledes som Koldbrand af Øremuslingen i dens hele Udstrækning neppe at træffe; Følgerne af en begrændset Koldbrand træffer man derimod ikke saa sjældent paa Arbejdsfolks og Søfolks Øren, idet Randene ere blevne »afgnavede«. Ogsaa de lettere Tilfælde, som væsentlig kun angribe Huden, kunne være smertefulde og generende nok, til at man kan ønske at undgaa dem; hvorledes — giver sig af sig selv; Øreklapper eller lignende i Hovedtøjet beskytter mod Kulden, en skyggende Hat mod Solstraalerne.

Hos Børn er det ikke ualmindeligt at finde Øremuslingen som Sæde for en i Reglen vædskende Hudsygdom, Eczem, for hvilken vi ogsaa finde et Yndlingssæde i Hudfolden bag Øremuslingen, mellem denne og Hovedet. Den kan være en Følge af Kirtelsyge, af Udflod fra dybere Dele af Øret, dels simpelthen skyldes Irritation, og dette da navnlig hos Smaabørn, hvor mangelfuld Renlighed lader Hudkirtlernes Afsondringer op-hobes, saa de blive harske, irritere Huden og fremkalde Betændelse, hvilket yderligere begunstiges, naar Øremuslingen holdes tæt trykket ind mod Hovedet f. Ex. ved Kapper eller i den liggende Stilling, som det lille Barn i Reglen indtager; thi herved bevirkes to Ting, dels en større Varmegrad, hvorved Kirtelafsondringerne lettere

blive harske, dels at disse bringes i intimere Berøring med Huden. En saadan Tilstand af det ydre Øre faar ogsaa Betydning ved ofte at blive Udgangspunktet for Rosen.

Denne Lidelse kunne vi forebygge, dels altsaa ved Renlighed, ved omhyggelig Aftørring efter Vadsken, dels ved saavidt muligt at undgaa at presse Øremuslingen op mod Hovedet. Er Lidelsen udbrudt, vil den i Reglen hurtigt helbredes ved Behandling med Borvaseline, med hvilken man sørger for altid at holde det syge Sted dækket og samtidig undgaar at vadske det med Vand, men i dettes Sted renses det med lidt ren Olie, naar det behøves. Er Barnet kirtelsvagt, maa naturligvis samtidig Barnets hele Konstitution blive Gjenstand for Behandling.

En Kilde til Sygdom af Øremuslingen kunne dernæst Ørenringene blive, naar deres Anbringelse ikke foretages med skjønsomt Hensyn til de almindelige Fordringer ved kirurgisk Behandling. Gjennemboringen af Ørelappen er jo nemlig en virkelig, om end ubetydelig, Operation; og det er da Renlighed navnlig, der fordres, Rensning af Instrumenter, af Hud og Saarkanal, om man vil sikre sig mod Betændelse, der kan brede sig til hele ydre Øre og Omgivelser, mod Rosen og andre Saarsygdomme; ja man kjender Tilfælde af Død foraarsaget ved denne lille

Operation; et $\frac{3}{4}$ Aar gammelt Pigebarn fik Koldbrand af hele ydre Øre, en anden fik Stivkrampe, og begge maatte bøde med Livet, sikkert ene og alene paa Grund af Skjødesløshed o: Mangel paa Renlighed. — Ved den stadige Irritation kan Ørenringen give Anledning til Dannelsen af haarde Svulster, der vel i Reglen ere smaa men kunne naa indtil et Hønsægs Størrelse; dog selv om de holde sig smaa, ere de ihvertfald ikke nogen Pryd. Og endnu ét; af Ondskabsfuldhed eller ved Uheld kan Ringen rives ud, saa den flænger Ørelappen igjennem; saadanne Tilfælde ere ikke ganske ualmindelige, og forenes Flængerne ikke omhyggeligt af en Læge, dannes der fortykkede, uregelmæssige Ar, og Ørenringen bliver, fra først af bestemt til Prydelse, Anledning til uskjønne og misprydende Forandringer af Ørelappen.

Forbrænding af Øremuslingen kan forekomme; hvorledes, behøve vi ikke nærmere at omtale. Hvad det her gjælder om, ifald Lægebehandling ikke kan faas, er at modvirke Sammenvoxning af Øremuslingens Bagflade med Hovedet, hvilket kan indtræde, om disse to Flader samtidigt ere beskadigede; det gjælder da her, fra første Færd at holde Fladerne fjernede fra hinanden ved en Forbinding, som passende kan bestaa af engelsk Charpi eller Vat, dækket med

et Lag Borsalve eller dyppet i en svag Borsyreopløsning, og som presses ind i Furen bag Øremuslingen.

En Bemærkning kan der maaske endnu være Grund til at gjøre, da den kunde tænkes, i givet Tilfælde at kunne redde Øremuslingen for et Menneske. Man har nemlig set Tilfælde, hvor den efter fuldstændig eller saagodtsom fuldstændig Afrivning er helet til igjen; og man bør derfor, om sligt skulde ske, ikke strax betragte Øremuslingen som tabt men sørge for at faa den syet fast i Haab om Tilheling.¹⁾

2. Sygdomme i den ydre Øregang.

Vi træffe her forskjellige almindelige Lidelser, af hvilke vi nærmere skulle omtale følgende: 1) Øreproppen, 2) Voxmangel, 3) Fremmede Legemer²⁾ og 4) Betændelse med Dannelse af

1) Der foreligger fra den første engelske Revolution et kuriøst Exempel herpaa: et Parlamentsmedlem, Prynne, dømtes som Forfatter af et Smædeskrift til at miste begge sine Øren. Ved Bøddelens Haand bleve de begge afskaarne i Banger — i Kerter bleve de igjen begge satte fast og helede til; men da han fortsatte sin Skribentvirksomhed, underkastedes han 3 Aar efter samme Straf — og denne Gang bleve Ørene konfiskerede.

2) Ved »fremmed Legeme« forstaas i Medicinen enhver Gjenstand, ogsaa Dele af Legemet, som findes paa et Sted af dette, hvor den ikke hører hjemme; specielt bruges Betegnelsen for Ting, der udefra ere bragte ind i Legemet og dets Hulheder — i Øjet, Øret, Halsen osv. —, hvor de altsaa virke som noget »fremmed«.

smaa Bylder (Furunkulose); endvidere skulle vi særligt omtale 5) Kløe i Øregangen.

1. Øreproppen.

Fra Omtalen af Øregangens Bygning ville vi erindre, at dens Vægge ere udklædte, tapetserede med en Fortsættelse af den ydre Hud, som danner et Overtræk over hele Legemets Overflade; paa denne foregaar der som bekjendt en stadig Afskalning i større og mindre Skjæl; næsten umærkelig paa de Steder, som daglig vadskes og renses, er den paa andre Steder, f. Ex. i Hovedbunden, meget tydelig; vi kjende dernæst Hudens Forsyning med Talgkirtler og disses Afsondring, som stadig forsyner Huden med et tyndt Overtræk af en fedtet Substants; Hudens Forsyning med Svedkirtler og disses Produkt, Sveden, turde være ikke mindre velkjendt. Overføre vi nu disse fra Legemets Hudovertræk kjendte Forhold paa Øregangens Udklædning, finde vi en tilsvarende Afskalning, vi finde Talgkirtler, og vi finde endelig Kirtler, der ganske svare til Hudens Svedkirtler, men afsondre en mere gullig, mere seig Masse, det saakaldte Ørevox. — Vi maa tænke os Øreproppen som en Blanding af disse Stoffer, af Ørevox og Talg, af løsnede Skjæl og Haar; snart lidt mere af det ene, snart lidt mere af det andet, og her-

efter vexler dens Farve og Fasthed — hos Børn i Reglen lysere og blødere, hos Gamle fastere og haardere; hos disse tillige gennemvoxet og sammenfiltret med de hos Ældre ofte meget rigelige og lange Ørehaar. En Bestanddel endelig, som ofte findes i betydelig Mængde i Øreproppen er Smuds og Støv, som fra Luften flyver ind i Øret og fastholdes af det klæbrige Ørevox. Ørevoxet er altsaa en berettiget Beboer af Øregangen — Øreproppen er en fremmed Gjæst, ofte en meget besværlig Logerende, der takker sin Vært ved allehaande Plagerier — Øresusen, Tunghørhed, Smerter, Svimmelhed o. m.

Men hvad er nu Aarsagen til en saadan sygelig Ophobning af disse normalt i Øregangen forekommende Stoffer? og kunne vi gjøre noget for at forebygge dem?

Hos Individier, hvis Hud i det hele afsondrer meget Fedt, findes ofte en tilsvarende for stærk Afsondring af Ørevox, og en saadan kan ydermere fremkaldes ved Irritation af Øregangen ved Øreske o. l.; en rigelig Udvikling af Ørehaar kan hjælpe til, ved ligesom at tjene som Skelet for Voxophobningerne, ved endvidere at hindre løsnede Skjæl og indtørrede og løsnede Voxmasser i at falde ud af Øret, og er Øregangen meget smal, er dette jo et begunstigende Moment. Stundom bliver ogsaa en i Øregangen indbragt

og forglemt Gjenstand, en Papirskugle, en Vatklump f. Ex. ligesom en Kjerne, om hvilken Voxet samler sig, og Skimmelsvampe, som i Øregangen have fundet Lejlighed til at sætte sig fast og voxe, bidrage ikke ganske sjældent til Dannelsen af en Øreprop, som stundom næsten udelukkende kan bestaa af saadanne Svampmasser.

Naar undtages den mekaniske Irritation af Øregangen, som Indbringelse af Øreske og lignende Instrumenter fremkalde, og som bl. a. ogsaa i høj Grad begunstiger Skimmelsvampenes Trivsel, ere vi ikke Herrer over de Forhold, som betinge Øreproppens Udvikling. —

Øreproppen kan være af forskjellig Størrelse; den danner sig som Regel meget langsomt, og det er kun, naar den paa Grund af sit Omfang ganske aflukker Øregangen eller paa Grund af sit Leje trykker paa Tommehinden, at den giver de sværere Symptomer. En ringe Ansamling kan give »Kløe«, som kan være ubehagelig nok, men denne er dog uden videre Betydning, undtagen forsaavidt som den netop kan give Anledning til Forsøg paa Fjernelse ved Øreske, Haarnaal o. l. og derved, gennem Irritation af Huden, bevirke en forøget Voxudskilning; det er det, man med et Kunstudtryk kalder en »circulus vitiosus«, en »skadelig Kjøren i Ring« — Voxet fremkalder Kløe, Kløen atter Vox! Under særlige Forhold kan en mindre

Øreprop, som ikke fuldstændigt aflukker Øregangen og derfor ikke generer Hørelsen, blive af Betydning; er man ved Forsøg i Blinde paa at fjerne den, saa uheldig at skyde den ind, saa den kommer til at trykke paa Trommehinden og irritere denne, kan der opstaa forskjellige Ubehageligheder som Øresusen og Smerter; og udvides en saadan mindre Prop pludselig, eller forandres dens Leje, saa den kommer til at aflukke Øregangen, opstaar en ofte betydelig Grad af Tunghørhed, Øresusen, maaske Svimmelhed o. m. Saaledes er det ikke ualmindeligt, at Folk efter et Søbad, et Svedebad, eller efterat Vand paa anden Maade er trængt ind i Øret, pludselig føle sig tunge i Hovedet, tunghøre, saa Lyden faar en vis »ulden« Karakter; andre høre om Morgenen mindre godt, naar de have vadsket deres Øren og maaske tilmed med en sammenrullet Spids af Lommetørklæde eller Haandklæde have tørret Øregangen efter — Vandet har bragt en tilstedeværende mindre Øreprop til at bulne ud, og Haandklædespidsen har maaske forandret dens Stilling paa uheldig Maade. Hvad der ogsaa ofte paa ret ejendommelig Maade kan have Indflydelse paa en Øreprop, er Luftens større eller mindre Fugtighedsgrad; jo fugtigere Luften er, i langvarige Regnperioder f. Ex., desto mere Fugtighed optager Øreproppen, desto

mere svulmer den op, og desto lettere giver den Tunghørighed; i lyst, klart Vejr med tør Luft fordamper Vandet atter, Øreproppen skrumper lidt ind, maaske netop tilstrækkeligt til at lade en lille Luftstrøm passere ind til Trommehinden, og Tunghørigheden tager atter af.

Men disse Ulemper, som forbigaaende kunne ledsage en mindre Øreprop, ere stadige Følger af en stor og fast Prop, som ganske lukker Øregangen af. Faar en saadan Øreprop Lov til at blive liggende og udvikle sig, kan den i extreme Tilfælde under sin Væxt udøve et saadant Tryk paa Øregangens Vægge, at disse stedvis kunne miste al Bensubstans, at Trommehinden kan slides helt igjennem, ja man har set en Øreprop gjennem et saaledes frembragt Hul paa Trommehinden rage et Stykke ind i Trommehulen. At høj Grad af Tunghørighed er en naturlig Følge af en fuldstændig Tillukning af Øregangen, er klart, men ved at trykke Trommehinden og dermed Ørebenene stærkt indad, vil der tillige udøves et stadigt Tryk paa Vædsken i det indre Øre og dermed paa Hørenervens Endegrene og Ligevægtsorganet, og Tunghørigheden vil da maaske ledsages af Susen, af Smerter og stærke Svimmelhedsanfald; Tilstande, der kunne blive stadige, hvis Trykket paa disse Dele har varet meget længe.

Som vi se, kan en Øreprop give ret betydelige Plager og endog Mulighed for at fremkalde blivende Sygdom af Mellemøret og det indre Øre.

Kuren bestaar naturligvis i Fjernelse af Øreproppen, men det maa stadig erindres: gaa lempeligt frem, rør ikke ved den med Øreske. Haarnaale o. l. — en mindre Øreprop, som hidtil har været uden Gêne, kan derved pludselig blive højst generende, og en større vil alligevel neppe fjernes ad denne Vej. Den maa oplødes, bedst ved lunket Glycerin, for senere at sprøjtes ud. Man kan herved gaa frem paa følgende Maade: en halv Theskefuld Glycerin lunkes forsigtigt og heldes ind i Øregangen, idet man lægger Hovedet om paa den modsatte Side; Glycerinet holdes i Øret et Kvarter, idet man enten vedligeholder samme Stilling eller lukker Øret af med almindeligt (ikke affedt) Vat; efter Forløbet af denne Tid lader man Glycerinet løbe ud, hvorefter lidt Vat anbringes i Øregangs-aabningen forat hindre den opsugede Glycerin i at fordampe. Dette gjentages 2 Gange dagligt i et Par Dage, og man vil nu i Reglen finde Øreproppen tilstrækkelig blødgjort til at kunne sprøjte den ud med en Øresprøjte; skulde dette imidlertid ikke lykkes strax, gjentages Glycerin-indholdningen atter nogle Gange. Man maa være meget forsigtig med Glycerinets Opvarmning,

idet den hurtigt bliver stærkt varm, og sikrer man sig ikke først, at den har en passende Temperatur (godt lunken), risikerer man let at skolde Øregangen og fremkalde en alvorlig Betændelse.

Før imidlertid at begynde en saadan Kur, maa man være sikker paa en Øreprops Tilstedeværelse, man maa have set den, thi Tunghed, Fornemmelse af Tilstoppehed i Øret og Tunghørhed kan skyldes forskjellige andre Sygdomme, og i saa Fald bliver denne Behandling meningsløs, ja maaske skadelig.

Skulde begge Øren være Sæde for en Øreprop, gjør man bedst i, kun at behandle et Øre ad Gangen, thi ved at opsuge Glycerinet svulmer Øreproppen op, og Tunghørighed opstaar eller forøges. At bevirke en saadan paa begge Øren paa en Gang, er naturligvis upraktisk.

Endnu et; det hændes stundom efter Øreproppens Fjernelse, at den Lyd, man før ikke hørte, nu lyder ubehageligt stærkt — en Smule Vat i Øret en Dag eller to bøder paa denne Ulempe.

2. *Voxmangel.*

Ligesom der er stor Forskjel paa Menneskers Hud i Almindelighed, den enes fyldig, frisk og med rigelig Fedtafsondring, den andens ligesom

skrumpet, gusten og tør, saaledes ogsaa for Øregangshudens Vedkommende; og der er alle Overgange mellem disse to Yderpunkter. Tørheden af Øregangens Hud, der betinges af en formindsket eller næsten manglende Produktion af Ørevox, har fra gamle Tider spillet og spiller endnu i den almindelige Forestilling en vigtig Rolle, dels for Høreevnen ligefrem, dels som Varsel om kommende eller Udtryk for tilstedeværende dybere Lidelser af Øret; men dette er forkert. En saadan Mangel paa Ørevox kan give en vis Tørhedsfornemmelse, men den er ligeoverfor Spørgsmaalet Tunghørighed uden mindste Betydning og bør derfor ligesaalidt give Anledning til Ængstelse som til Forsøg paa ved forskellige Midler, Olier navnlig, at afhjælpe Manglen.

3. Fremmede Legemer i Øregangen.

Det er ikke ualmindeligt, i alle Aldere men maaske navnlig hos Børn at træffe fremmede Legemer i Øret, som enten de selv eller deres Legekammerater have puttet ind i Øregangen. Som Exempler paa saadanne kan nævnes Smaasten, Ærter, Bønner, Glasperler, Papirskugler o. l.; af andre fremmede Legemer, som maaske mere træffes hos Voxne skulle vi nævne forglemte Vatkugler, Stumper af Skraatobak, af

Kamfer, som ere indbragte for at dæmpe Ørepine eller Tandpine, og endelig kunne vi finde Insekter, som af Vanvare have forvildet sig ind i Øregangen, hvilket f. Ex. kan ske, naar Folk have ligget og sovet i det Frie, paa en Græsmark eller i en Skov, men naturligvis ogsaa under andre Forhold; Loppen skal saaledes være det Insekt, der hyppigst er truffet i Øregangen. Derimod tilkommer der neppe den saa frygtede Ørentvist nogen særlig Adkomst til den Rolle, den i Folks Fantasi spiller som en speciel Ven af Øret.

Det virker i Reglen højst alarmerende paa Folk, naar de erfare, at en saadan Gjenstand er kommet ind i Øret; de gribe, hvad de hurtigst have ved Haanden forat frelse Barnet fra de Ulykker, som de forestille sig umiddelbart overhængende, om Perlen, Stenen ikke strax fjernes — til al Ulykke i Reglen for Vedkommende tage de fat med Strikkepinde, Hæklenaale o. l. og blive ved med Forsøgene uden i de 99 af 100 Tilfælde at opnaa andet end at skyde Gjenstanden dybere ind og derved gjøre dens senere Fjernelse af Lægen vanskeligere. Det maa endda kaldes et Held og skyldes kun den Frygt, som den ikke Lægekyndige maa føle ved at arbejde dybere inde i Øregangen med en spids Gjenstand, om der ikke ligefrem gjøres Skade, om

ikke Øregangens Vægge eller Trommehinden molesteres. Lægen, der før Øresygdommene dyrkedes videnskabeligt, ofte stod ligesaa fremmed og uden Erfaring overfor et saadant Tilfælde som den læge Mand nuomstunder, har afgivet Exempler nok paa saadan ulykkelig Geskjæftighed for at fjerne et fremmed Legeme fra Øret; han skulde nemlig baade for sin Autoritets Skyld og, som han troede, for Patientens Skyld hastigst muligt have Legemet fjernet, og — desværre for Patienten; han sled med Tang, Sonde og andre Instrumenter. Blødning og Byddannelse i Mellemøret var en forholdsvis billig Bøde for at blive af med en lille Papirskugle. Der er Exempler paa, at en saadan ved Lægens Ihærdighed er bleven trængt ind gennem den samtidig sønderrevne Trommehinde, trods alle Anstrengelser er bleven liggende og bleven Udgangspunktet for en dødelig Hjernebetændelse; og en saadan er i andre Tilfælde opstaaet paa anden Maade som Følge af samme nidkjære Mishandling af Øret.

Dette maa vise, at man i Tilfælde af et saadant fremmed Legemes Nærværelse i Øret først og fremmest har den Pligt, ikke ved nogetsomhelst fast Redskab at forsøge at tage det ud, og i Virkeligheden er der heller ingen Grund til saadan hovedkulds Ind-

griben. Mange fremmede Legemer trille sikkert ud af Øret igjen, naar Hovedet kommer i en gunstig Stilling herfor, f. Ex. om Natten, naar Patienten ligger med Hovedet paa Siden; og selv om en saadan Gjenstand ikke selv besørger sig ud af Øret, vil der som Regel ingen Skade kunne ske ved at vente, til sagkyndig Hjælp kan naas. En Papirskugle, en Vatklump, en Ært, eller hvad det nu kan være, er ikke nogen saa farlig Gjæst i Øregangen, at man derfor behøver at allarmere sig selv eller andre, naar det da kun drejer sig om et kortere Ophold, til Lægehjælp kan naas; bliver den derimod liggende i længere Tid, kan dette vel i nogle Tilfælde løbe ganske fredeligt af, men man er altid udsat for Muligheden af, at der anrettes Skade af forskjellig Art. Er det en Ært eller Bønne, kan den, ved at ligge og suge Fugtighed til sig, svulme op og derved vanskeliggjøre senere Fjernelse; er det Gjenstande med skarpe Kanter, er det irriterende Stoffer, kan der fremkaldes Betændelse af Øregangen, af Trommehinden, maaske af Mellemøret; og selv om der ikke sker anden Skade, kan et saadant Legeme i Tidens Løb, ofte meget hurtigt, blive Centrum for Udviklingen af en Øreprop.

En ganske ejendommelig Rolle kunne fremmede Legemer komme til at spille ved at pirre

og irritere Øregangens Nerver, særligt hos nervøse Individuer. Øregangens Nerver staa nemlig i Forbindelse med en Mængde andre Nerver, gjennem hvilke Pirringen kan brede sig, saa den mærkes og giver sig tilkjende udenfor Øret, paa det Sted, hvorhen disse andre Nerver strække sig. Det er saaledes ikke ualmindeligt, at Pirring i Øregangen giver Krillen i Halsen eller Opkastning, og man kjender Tilfælde, hvor den har fremkaldt en saa voldsom og langvarig Hoste, at man antog en virkelig Brystlidelse, der i et af Tilfældene pludselig hævedes ved den tilfældige Opdagelse og Fjernelse af en Bønne i hvert Øre. Flere Gange har man set en saa alvorlig Lidelse som Ligfald (Epilepsi) være bevirket ved en saadan Gjenstand i Øret og helbredet ved dens Fjernelse; et 10-aarig Pigebarn f. Ex. fik en ærtstor Glasperle ind i det ene Øre og som Følge heraf Epilepsi, der først helbrededes i hendes 18de Aar, idet man tilfældigvis opdagede og fjernede Perlen.

Som vi have set, vil der som Regel ingen Skade ske ved ganske rolig at lade det fremmede Legeme ligge, til sagkyndig Hjælp kan hentes. Vil eller kan man ikke skaffe Lægehjælp, bør man gaa frem paa følgende Maade: med venstre Haand trækkes Øremuslingen opad og lidt bagtil forat gjøre Øre-

gangen til en lige Kanal; med en blød Sprøjte (se Pag. 107), fyldt med lunkent Vand, forsøger man nu at sprøjte Gjenstanden ud, idet man retter Straalen langs øverste Væg, eller hvis man kan se Gjenstanden tydeligt, langs den Væg, som Gjenstanden ligger mindst fast trykket op imod, hvor altsaa Vandet lettest trænger forbi Gjenstanden; ved at støde mod Trommehinden, kastes Vandet tilbage, trykker paa Gjenstandens indadvendte Flade og skyller den herved ud. Have vi at gjøre med en Ært, der har ligget nogen Tid i Øret og ved at opsuge Fugtighed er svulmet op, saa den sidder fast, kan man med Held fylde Øregangen med Glycerin, som har den Evne at opsuge Vand; herved formindskes atter Ærten og kan nu sprøjtes ud, om man vil, med Glycerin. Det vil herved som Regel lykkes at faa Ærten ud uden instrumentel Hjælp og uden at behøve at gribe til det kuriøse Raad, som en bekjendt Ørelæge for længere Tid siden gav: at lade Ærten ligge og spire i Varmen og Fugtigheden og saa trække den ud ved Spiren. Skulde et Insekt, f. Ex. en Myre, en Loppe, hvilken sidste ved sine Spring op mod Trommehinden kan give Anledning til overordentlig ubehagelige Fornemmelser og Larm i Øret, være kommet ind i Øregangen, vil ligeledes Udskylning med lunkent Vand være virk-

som; man har ogsaa tilraadet at puste Øregangen fuld af Tobaksrøg — Dyret vil i begge Tilfælde søge ud.

Men først og sidst — før ikke Instrumenter af nogen Art ind i Øregangen forat fjerne et fremmed Legeme; et saadant Forsøg vil som Regel gjøre Patienten mere Skade end selve det fremmede Legeme; og kan dette ikke fjernes ved Udsprøjtning, maa dets Fjernelse overlades til Lægens Haand

4. Bylder i Øregangen (Furunkulose).

Herved forstaa vi en Sygdom med Udvikling af en eller flere Bylder i Øregangen. Den kan være overordentlig smertefuld, saa Patienten ikke paa nogen Maade kan finde Ro; tillige er der som Regel betydelig Æmhed af Øremuslingen, saa enhver Berøring og Bevægelse af den er højst pinlig, Tygningsbevægelser ligesaa; og hvad der gjør Sygdommen særligt besværlig, er den Tilbøjelighed, den ofte har til at trække i Langdrag. Neppe er den ene Byld helbredet, før en ny alarmerer Patienten, og saaledes kan det gaa i Maaneder, saa den i og for sig mindre betydende om end smertefulde enkelte Byld (Furunkel), ved stadig at afløses af en ny, kan bringe Patienten i en beklagelig Stilling og hindre ham i hans Arbejde.

Denne Sygdoms Behandling maa overlades til Lægen, men den har Betydning for os, forsaavidt som Patienten i et stort Antal Tilfælde selv giver Stødet til dens Opstaaen. Den skyldes Indvandring af en særlig Form af Bakterier; men forat disse skulle kunne give Anledning til en Furunkel, maa der være gunstige Forhold for deres Indtrængen i Dybden af Øregangens Hud. Denne Indvandring sker oftest — maaske alene — omkring de fine Haar, idet Bakterierne trænge ned i Huden langs disse. Ved Forsøg, som datere sig fra den allernyeste Tid, har det nu vist sig, at man kan anbringe nok saa mange af disse Bakterier paa en med Haar forsynet Del af den sunde Hud — der kommer dog ingen Furunkel; den hornede Overhud beskytter mod Bakterierne og dissers Indtrængen; først naar man vedholdende gnider Huden, aabnes der Bakterierne Vej, og de brede sig med stor Hurtighed ned langs Haarene. Det samme gjælder naturligvis for Huden i Øregangen; er denne sidste end nok saa fuld af Bakterier, Furunklen udebliver dog; men gnides og beskadiges det tynde øverste Hudlag lige omkring Haarene, forandres Scenen med ét Slag, og Symptomerne paa en Furunkel optræde hurtigt. En saadan Gnidning og Beskadigelse af Hudens øverste Lag skyldes i det store Flertal af Tilfælde Indførelsen af faste

maaske samtidig spidse Instrumenter (Øreske, Haarnaale, Strikkepinde, Svovlstikker etc. etc.) i Øregangen, dels for at fjerne Vox, dels paa Grund af Kløe i Øregangen; er Huden af en eller anden Grund tynd, er der maaske lidt Eczem eller Irritation paa Grund af Øreflod, vil et saadant Instrument saameget lettere gjøre Skade, som man ikke altid fører Instrumentet med nogen let Haand, men ofte gnider ret energisk løs — Chancen for at gavne ved denne Bearbejdelse af Øregangen er ringe, og den øjeblikkelige Behagelighed kjøbes ofte dyrt.

5. *Kløe i Øregangen.*

Skjønt denne temmelig sjældent optræder som en selvstændig Sygdom men i Reglen kun er et Symptom paa en anden Lidelse, ville vi dog betragte den for sig, da den er meget almindelig, ofte yderst generende og en hyppig Aarsag til uheldig Paavirkning af Øregangen.

I de sjældnere Tilfælde, hvor den optræder som en selvstændig Lidelse, skyldes den en sygelig Tilstand i nogle af de Nervegrene, som brede sig i Øregangen; se vi ind i Øregangen, finde vi denne ganske normal, med mindre da Kløen allerede har fristet Vedkommende over Evne, saa han har kradset sig, og der altsaa viser sig Tegn herpaa. Ejendommeligt er det, at Kløe i

Øret af denne Aarsag meget ofte ledsages af en irriterende Tilbøjelighed til Hoste og stundom til Opkastning.

Men som sagt, oftest er Kløen kun et Symptom paa andre Lidelser; vi skulle nævne nogle af disse.

Ligesom vi i den ydre Hud kunne have forskellige kløende Hudsygdomme, kunne vi ogsaa træffe saadanne i Øregangens og Trommehindens Hudovertræk, og af disse vel hyppigst det kroniske Eczem, en ingenlunde sjælden Sygdom her. Enhver kronisk Øregangsbetændelse med lidt Afsondring, hvori Masser af Bakterier sætte Bo, kan ledsages af Kløe; Furunklerne kunne bevirke den; Ophobning af Skimmelsvampe endelig, ligesom fremmede Legemer og løsnede Voxmasser, kunne fremkalde den. Men den kan ogsaa findes uden nogen særlig Lidelse i ydre Øregang, ledsagende en Betændelse i Mellemøret.

I sine højere Grader kan Kløen være meget generende, neppe udholdelig; som Regel er den dog ikke uafbrudt tilstede men optræder med frie Mellemrum.

At forebygge denne Plage vil sige det samme som at forebygge dens Aarsag, og dette falder i de fleste Tilfælde (Furunklerne, Svampewæksten, tildels Eczemet og Betændelsen i Øregangen) sammen med at undgaa al Irritation af

ydre Øregang, som vi allerede flere Gange have haft Lejlighed til at advare imod.

Er Kløen tilstede, er det yderst fristende at give efter for den, at »klø« Øregangen, det vil sige bore og kradse i den med faste Gjenstande; dog dette giver kun et Øjeblikks Lise, og Kløen vender forstærket tilbage — ikke at tale om, at man derved let opnaar at beskadige Overhuden, fremkalde Betændelse og saaledes give den allerede virksomme Aarsag til Kløen Lejlighed til ny Udbredning, eller en ny Aarsag Mulighed for at tage fat ved Siden af den gamle. Nogen almindelig Regel for Behandlingen er det selvfølgelig umuligt at give, hvor Aarsagen er saa forskjellig; mindst Skade og undertiden Gavn vil opnaaes ved Udsprøjtning af Øret med en svag Borsyreopløsning (2 %).

Kapitel V.

Sygdomme i Mellemøret.

Blandt de forskjellige Sygdomme, som kunne ramme Mellemøret, ville vi holde os til to Hovedformer, der tilsammen udgjøre langt den største Del af alle Øresygdomme: 1) »Mellemørebetændelse med Udflod af Pus«¹⁾ og 2) den »tørre Mellemørebetændelse«.

Som vi have set, danner Mellemøret ligesom en Udbugtning fra Næsesvælgrummet, er udklædt med en Udposning af dennes Slimhinde, og vi finde for begge de to ovennævnte Grupper af Øresygdomme en saadan Afhængighed af Næsesvælgrumsslimhindens Tilstand, at vi samtidig maa omtale dennes Sygdomme lidt nærmere.

¹⁾ »Pus« betyder, hvad vi i daglig Tale kalde »Materie«.

1. Mellemørebetændelse med Udflod af Pus.

Vi forstaa herved en Betændelse i Mellemøret (væsentlig af Trommehulen), hvis Slimhinde bliver tyk, rød og samtidig afsondrer en større eller mindre Mængde Pus og Slim, som ophobes i Mellemøret. Det er ganske det samme, der sker i Næsehulen ved Snue, men Betydningen af en saadan Sygdom i Mellemøret er ganske anderledes alvorlig end den samme Tilstand i Næsen. Vi kjende alle den Mængde Slim og Pus, der kan dannes i Næsen ved Snue, men er den end ubehagelig, er den som Regel farefri; Pusset udtømmes dels fortil gjennem Næseborene, dels bagtil gjennem Svælg og Mund, og efter i Reglen kort Tids Forløb er alt ved det gamle. Ikke saadan i Mellemøret; dettes Hulhed er lille, der kan kun være Tale om Afløb for det afsondrede Pus og Slim gjennem Øretrompeten, men denne Kanal er snever og i Reglen samtidig Sædet for Katarrh og derfor tilstoppet af Slim; der er da ingen Udvej for Ansamlingen; den fylder efterhaanden ganske Mellemøret, saa Trommehinden paa Grund af dens Tryk kan bugne helt ud i Øregangen.

Er nu Mellemøret fyldt med Pus, giver dette som Regel Anledning til Bristning af Trommehinden, og gjennem det herved dannede Hul

flyder Pusset ud i Øregangen og videre ud ad denne, og er Patienten forresten sund, og bliver passende Behandling anvendt, vil Mellemøret i de allerfleste Tilfælde vende tilbage til normal Tilstand endogsaa med Heling af Hullet i Trommehinden, alt i Løbet af nogle faa Uger — vi have med andre Ord at gjøre med et hurtigt forløbende (akut) Øreflod.

Men i et stort Antal Tilfælde gaar det ikke saa heldigt, idet forskjellige Forhold kunne bevirke, at Sygdommen trækker i Langdrag, bliver kronisk¹⁾, og dette skyldes i det store Flertal af Tilfælde Ligegyldighed og Forsømmelse overfor Sygdommen ved dens Opstaaen — en Forsømmelse, som kan blive ganske uberegnelig i sine Følger for Patientens Velfærd og Liv.

Den akute Betændelse er ledsaget af alvorlige, ofte endog alarmerende Symptomer — voldsomme Smerter i Øret og den halve Side af Hovedet, som kunne røve Søvn, ofte stærk Svimmelhed og Susen foruden Feber og naturligvis Tunghørighed, ja hos Børn ere endog Krampeanfald ofte Følgen af en saadan Lidelse; — med Bristningen af Trommehinden tabe de allerfleste af disse Tilfælde sig, og ved passende Behandling svinde de sidste Minder om Lidelsen i Reglen snart.

¹⁾ »Kronisk« betyder kun »langtrukken« ikke uhelbredelig, som det ofte antages.

Bliver Sygdommen kronisk, forløber den ofte uden de nysnævnte voldsomme Tilfælde, navnlig uden Smerter, saa Patienten iøvrigt fryder sig ved et fuldstændigt Velbefindende; men stundom holde Tilfældene sig mere eller mindre, ere borte en Tid, vende atter tilbage o. s. v., og i hvert Fald lider altid Hørelsen, og Ørefloddet ophører ikke — Patienten lider af »kronisk Øreflod«. Dette vil altsaa sige: Betændelsen i Mellemøret holder sig, og der dannes stadig nyt Pus, som gennem Hullet i Trommehinden baner sig Vej ud gennem Øregangen. Ofte er Ørefloddet og formindsket Hørelse de eneste Tegn paa Sygdommen i lange Tider — ja Ørefloddet kan være saa sparsomt, at det til enkelte Tider ikke flyder ud af Øregangen; men Sygdommen er tilstede og arbejder lumsk og snigende i Dybden. Mens Patienten i saadanne Tilfælde i Grunden befinder sig ganske vel — det er jo en Erfaringssag, at mange Mennesker ikke regne »en Smule« Udflod og Tunghørighed paa det ene Øre, naar Hørelsen paa det andet Øre er saa nogenlunde god, ja, at den af nogle endog anses for en gavnlig Udtømmelse, der paa ingen Maade bør standses — tænker han ikke paa, at der samtidigt ganske langsomt inde i Mellemøret udvikler sig Tilstande, som tidligt eller sent kunne blive skjæbnesvangre for ham. Man

forbauses over, hvad der kan præsteres af Lige-gyldighed, naar Talen er om et saadant kronisk Øreflod; rent fraset Tunghørigheden eller Døvheden, som, naar den kun er ensidig, tildels kan afhjælpes ved det andet Øres normale Tilstand, skulde man synes, at det stadige, stundom rigeligere, stundom mere sparsomme, Udflod med dets Irritation af Øregangen, ledsaget af Kløe og Krillen, og den næsten constante Ildelugt var nok til at bringe Patientten til at søge Behandling; og navnlig denne sidste, Stanken, skulde man synes, maatte af rent æstetiske Hensyn drive Patientten til Lægen. Tænk Dem nogle faa saadanne Øren i en Skolestue f. Ex., hvor der i Forvejen er tilstrækkelig daarlig Luft! og netop blandt Børn er en saadan Lidelse meget almindelig. — Et Forhold, som ganske vist bestyrker Folk i Lige-gyldigheden overfor et saadant Øreflod, er Visen med det evige Omkvæd, sunget af Fortidens Læger og derfra endnu klingende i den almindelige Bevidstheds Øre: rør ikke ved Øret, Lægen formaar intet at udrette, ondt bliver kun værre ved Behandling! Men dette er saa forkert som vel muligt; der kan ligeoverfor denne Form af Mellemørebetændelse udrettes særdeles meget ved fornuftig Behandling. —

Det stadige, ofte stinkende, Øreflod skyldes, som vi saa, fra Begyndelsen en Betændelse af

Mellemørets Slimhinde. Men Sygdommen griber lidt efter lidt fra Slimhinden, som her er ganske tynd, over paa Mellemørets Benvægge, og vi faa den Tilstand, som populært kaldes »Benedder«: Væggene opædes og forsvinde under stadig Afsondring af Pus, ofte under samtidig Udvikling af Polyper, og Sygdommen kan nu uhindret angribe Naboorganerne; den kan gribe over paa Hjernen, der, som vi saa, paa enkelte Steder ligger ganske nær opad Mellemøret, give Hjernebetændelse og Død; den kan angribe de store Blodkar; den kan ødelægge Ansigtets Bevægsnerve og derved give Lamhed af den ene Side af Ansigtet — saadanne Farer er det, der som et Damoklessværd hænge truende over Hovedet paa Bæreren af et kronisk Øreflod. Men vel at mærke, det er langtfra ethvert kronisk Øreflod, der tager en saa alvorlig Afslutning; dette finder hyppigst kun Sted blandt de forsømte Tilfælde; Behandling kan gjøre overmaade meget og i de allerfleste Tilfælde afværge disse Farer — men Behandlingen hører Lægen til. Selv kan Patienten imidlertid udrette meget ved i Tide, inden Lidelsen har grebet for dybt om sig, at skaffe sig fornuftig Behandling, ikke spille Tiden med kloge Folks Raad, med Spanskflueplaster bag Øret og hvad andet, der mere velment end fornuftigt tilraades dem — endog Hullet i Tromme-

hinden vil da muligvis hele til; men allermest vil han udrette — ved at forebygge Lidelsen. Hvorledes dette er muligt, skulle vi nu nærmere se, idet vi gaa over til at omtale Aarsagerne til Sygdommen.

Af Aarsagerne til en saadan Betændelse i Mellemøret have enkelte — rent fraset Sygdomme som Mæslinger, Skarlagensfeber. Difteritis o. a., der maaske foranledige det største Antal Tilfælde af Mellemørebetændelse med Pusudflod, i hvert Fald i Barnealderen — en særlig Interesse for os; de ere dels meget hyppige, dels af en saadan Natur, at vi i ikke ringe Grad have Indflydelse paa at forebygge dem. De kunne deles i 1) saadanne, som gennem ydre Øre og 2) saadanne, som gennem Øretrompeten naa ind til og angribe Mellemøret.

Hvad de første angaar, saa kan, om dette end sjældnere er Tilfældet, en Betændelse i ydre Øregang, naar den breder sig indad og angriber Trommehinden, give en Sygdom i Mellemøret; ogsaa Indtrængen af koldt Vand i Øregangen under Badning kan foranledige en saadan, særligt naar Vandet paa Grund af Bølgeslaget drives ind med Kraft (sml. Pg. 119). Vi saa dernæst, hvorledes fremmede Legemer selv, eller navnlig ubehændige Forsøg paa Fjernelse, kunne give Ødelæggelse af Trommehinden og

Mellemørebetændelse med dennes Følger. I det Hele taget kunne alle faste og navnlig spidse Legemer, som indbringes i Øregangen, ved det mindste Uheld give Anledning hertil; vi saa, hvor ofte et saadant indbringes af forskjellige Aarsager, og der er vel neppe Husgeraad af et saadant Omfang, at det overhovedet kan rummes i Øregangen, som ikke er bleven brugt: Haarnaale, Strikkepinde, Hæklenaale, Svovlstikker etc. etc. Er det nu saa uheldigt, at en Tilstedeværende, uden at ane det, støder til Haanden, er Instrumentet med det samme inde i Mellemøret, og Følgen kan da let blive en Mellemørebetændelse, om end heldigvis ikke enhver Sønderrivning af Trommehinden efterfølges af en saadan. Exempelvis skal nævnes en Kontorist, som paa Kontoret bearbejdede sit Øre med en Blyant; just som han var ifærd hermed, blev en Dør lukket hastigt op, ramte Blyanten og stødte den ind igjennem Trommehinden; en langvarig og smertefuld Mellemørebetændelse paafulgte, og han kom sig først, efter at der var gjort en ret indgribende Operation paa den Del af Tindingebenet, som ligger bag Øremuslingen. — Vi kunne kun gjen tage vor Advarsel mod faste Gjenstandes Indførelse i Øregangen.

Den anden Vej til Mellemørebetændelse var gjennem Øretrompeten; og den hyppigste Aarsag

er da som Regel at søge i en Sygdom i Næsesevælgrummet og tilgrændsende Hulheder: Næsen og Svælgets lavere liggende Del, i hvilken første jo Øretrompetens ene Ende aabner sig. Vi maa derfor se lidt nøjere paa Sygdommene i disse Lokalteter, stadig havende Billedet Pg. 29 (Fig. 3) i frisk Erindring. Det er navnlig Katarrhen (Betændelse af Slimhinden), som spiller en Rolle for Ørets Sygdomme.

Ved enhver Katarrh finder man en Opsvulmen af Slimhinden, som ofte kan blive flere Gange saa tyk som normalt; vi finde dernæst en forøget Slimafsondring og ofte en meget rigelig Afsondring af Pus. Katarrhen kan være hurtigt forløbende (akut), men gjentager en saadan sig ofte, blive de enkelte Anfald stedse langvarigere, Resterne af den ene Betændelse tabe sig ikke, før en ny begynder; denne bliver herved stedse mere og mere haardnakket, og inden vi vide af det, ere de enkelte akute Anfald med frie Mellemrum afløste af en ensformig, stadig, sygelig Tilstand — Katarrhen er bleven kronisk. Vi kjende alle disse Forhold fra Katarrhen af Næsens Slimhinde, Snuen; Slimhindens Opsvulmen gjør Næsen tilstoppet, vi maa aande gennem Munden, — og de mange Lommetørklæder illustrere Mængden af den afsondrede Slim og Pus; vi kjende den som en

rent forbigaaende Ubehagelighed og som en stadig og haardnakket, ofte højest generende Plage.

Man tænke sig nu en saadan Katarrh i Næsesvælgrummet! Vi have omtalt Slimhindens betydelige Tykkelse her, have set dens Rigdom paa Kirtler, og vi have set Øretrompetens Indgang (Fig. 3. 5) beliggende i disse Omgivelser. Svulmer nu Slimhinden yderligere op, afsondre Kirtlerne en abnorm rigelig Slimmængde, og kommer hertil Dannelsen af Pus, vil man forstaa, at Indgangsaaeningen til Øretrompeten let kan tillukkes, særligt hos Barnet, hvor den kun danner en smal Spalte, omgivet af Slimhindefolder; og endnu ét: Katarrhen har en udpræget Tilbøjelighed til at brede sig, til stadig at inddrage nye Partier af Slimhinden under den sygelige Tilstand, og det kan derfor ikke forundre, at en Katarrh i Næsesvælgrummet ofte breder sig ind i og marcherer op igjennem Øretrompeten og maaske videre ind i det egentlige Mellemøre (Trommehulen), overalt paa sin Vej fremkaldende Svulst af Slimhinden og forøget Afsondring — og som Enderesultat altsaa en Betændelse af Mellemøret. Er nu Betændelsen i Næsesvælgrummet akut, forløbende i nogle faa Dage, kan det gaa lige saadan med Betændelsen af Øretrompeten og maaske med Mellemørets Betændelse, hvis en saadan er opstaaet; men bliver Betændelsen i

Næsesvælgrummet kronisk, kan den give Anledning enten til hyppige akute Katarrher af Øretrompeten med temporær Tilstopning af denne eller til en stadig og uafbrudt Betændelsestilstand af Øretrompeten med fuldstændig Tillukning af denne Kanal — og derigjennem dels Ophævelse af den ganske nødvendige Lufttilførsel til Trommehulen, dels Fare for Katarrhens Udbredning til denne. Endelig kan voldsom Pudsning af Næsen under en saadan Katarrhs Tilstedeværelse, paa Grund af det stærke Lufttryk i Næsesvælgrummet, give Fare for, at Slim og Pus kan trænge op gjennem Øretrompeten og fremkalde Betændelse af Mellemøret.

Farerne ved en Katarrh i Næsesvælgrummet ere altsaa: 1) Tillukning af Øretrompeten, 2) Betændelsens Forplantning gjennem denne op til Mellemøret samt 3) eventuelt Afsondringsprodukternes direkte Indførsel i Mellemøret.

Hvad der giver disse Forhold særlig Betydning for os, er Næsesvælgrumskatarrhens overordentlig store Hyppighed; denne er forskjellig i de forskjellige Lande og Klimater; foretrukket fremfor de fleste andre Lande synes de nordamerikanske Fristater at være, men naar en amerikansk Læge om denne Sygdom skriver: »Et kolossalt Antal af vore Landsmænd, Mænd saavel som Kvinder og Børn ere dens Bytte, alle

Aldersklasser og Stænder lide af den og dens Følger«, karakteriserer han med det samme temmeligt nøje Forholdene hertillands.

Hvad dens Symptomer angaar, bestaa de hovedsagelig i Følelsen af noget fremmed, noget generende bag Næsen, og navnlig om Morgenens, naar Afsondringerne have ophobet sig i Nattens Løb og ere tørrede ind, er denne Fornemmelse meget udtalt. Ofte ere de afsondrede Masser paa Grund af deres Sejghed og Fastsiddens vanskelige at fjærne gjennem Næsen saavel som gjennem Munden, og Forsøgene herpaa ledsages let af krampagtige Kløgningsbevægelser. Katarrhen kan endvidere give Anledning til Hovedpine og bewirke en noget forandret Klang af Stemmen.

Man kan i det enkelte Tilfælde ikke altid finde nogen Aarsag til den. Af Forhold, som kunne være Aarsag, skulle vi nævne Forkjølelse i al Almindelighed, Snue, som breder sig bagtil, Indaanding af Støv, af irriterende Stoffer som Tobak; og det er igjennem Næsesvælgrumskatarrhen, at navnlig denne sidste formaar at optræde som en, desværre ret almindelig skadelig Faktor for Øret, der er og bør være Gjenstand for alle Ørelægers mistænksomme Opmærksomhed. Imidlertid optræder Næsesvælgrumskatarrhen ofte uden nogen saadan paaviselig ydre Aarsag, og den synes at angribe Kvinder

ligesaa hyppigt som Mænd. Hvad Børn angaar, da er denne Sygdom overordentlig hyppig hos disse, og foruden de Aarsager, som ere virksomme hos Voxne og ogsaa delvis gjælde for Børn, er der for disse sidste visse særlige Foranledninger til Sygdommens Hyppighed. Kirtelsygen saaledes, som jo er en særlig Børnesygdom, giver det angrebne Individ Slimhinder ganske i Almindelighed og altsaa ogsaa Næsesvælgrummets en stor Tilbøjelighed til Katarrher; det samme gjælder andre Sygdomme, som svække Barnets Modstandskraft, Engelsk Syge f. Ex., og af Børnesygdommene spiller navnlig en enkelt, Mæslinger nemlig, en særlig Rolle for Fremkaldelsen af en saadan Katarrh. Fortrinsvis hos Børn finde vi endelig en ejendommelig Sygdom af Næsesvælgrummets Slimhinde, særligt af den saakaldte »Næsemandel«, nemlig Udviklingen af, i Reglen talrige, større og mindre Svulster, som udspringe fra Rummets Vægge og hænge frem ind i dets Hulhed; det er som oftest bløde, slimede Svulster, som navnlig hænge ned fra Loftet i Næsesvælgrummet men ogsaa kunne udspringe fra de andre Vægge, saaledes bl. a. optræde lige i Omegnen af Øretrompetens Munding; de kunne saaledes fylde hele Næsesvælgrummet eller en større og mindre Del af dette, alt efter deres forskellige Udvikling. Dette er de saakaldte

»adenoide¹⁾ Vegetationer« — populært ofte benævnedes som »Svulst af Næsemandlen« — til hvis Historie den danske Læge, Dr. *Wilhelm Meyers* Navn for bestandig vil være knyttet; han var den første, der paaviste deres store Betydning og angav deres Behandling for kun 20 Aar siden. — Man vil forstaa, at saadanne Masser, som delvis opfylde Rummet, ved deres Irritation vedligeholde og underholde en stadig Katarrh, som, foruden ved sine Afsøndringer at opfylde Rummet, kan brede sig ind gennem Øretrompeten; og rent fraset Katarrhen, kunne Svulsterne hænge ned for og derved tillukke Indgangsaaabningen til Øretrompeten — ad to Veje altsaa hindre Luftpassagen gennem denne. Undersøgelser have ogsaa vist, af hvor stor Betydning for Øresygdommene disse Svulsters Tilstedeværelse er, og Dr. *Meyer* fandt hos 175 Patienter med saadanne Svulster ikke mindre end 140 med Ørelidelser.

Foruden Næsesvælgrumskatarrhen spiller Katarrh af Næsens Slimhinde og Svulst af Mandlerne en Rolle for Mellemørebetændelsen.

Katarrhen af Næsens Slimhinde giver sig snart mere tilkjende ved et rigeligt Udflod (Snue) snart mere ved Svulst og Tilstopning,

¹⁾ udtales: adeno-ide.

snart ved begge Dele. Den faar Betydning ved meget tit at brede sig bagtil og derved give Anledning til Udvikling af en Næsesvælgrumskatarrh; og ved stærk Svulst af Slimhinden i Næsens bageste Afsnit, kan den svulne, blodrige Slimhinde ligefrem rage ind i Næsesvælgrummet og hen til Øretrompetens Munding.

De svulne Mandler faa Betydning ved ligefrem at trykke den Del af den bløde Gane, som ligger over og bag dem, op mod Øretrompetens Indmunding, samt ved at irritere Svælget.

I Virkeligheden ere disse tre Sygdomme meget ofte tilstede samtidigt, delvis fremkaldende og vedligeholdende hinanden; de understøtte og supplere hinandens skadelige Indflydelse paa Hørelsen og fortjene derfor alle tre Opmærksomhed og Behandling; at behandle den ene og glemme de andre, bliver kun halvgjort Arbejde.

Efter nu at have gennemgaaet Næsesvælgrumskatarrhen og dens Betydning som Aarsag til Øresygdomme, bliver det næste Spørgsmaal, det som har mest Interesse for Lægmanden og det, som alene kan gjøre ham det muligt at forebygge Øresygdommen, at fjerne Aarsagen, før dens Virkninger paa Øre og Hørelse ere kjendelige — hvorledes erkjende vi en saadan sygelig Tilstand?

At der findes en Katarrh i Næse og Næse-svælgrum er let nok at mærke for den Voxne; Tilstopning af Næsen med mere og mindre, ofte vexlende, Udflod, Følelsen af noget generende, sejge Slimmasser bag Næsen, som vanskeligt fjernes, maaske Tørhed og Krillen i Svælget — alle disse Forhold give tilstrækkelig tydelig Besked.

Snue og mere eller mindre Tilstopning af Næsen er heller ikke vanskelig at erkjende hos Barnet, og at Mandlerne ere svulne, er noget, der ikke let undgaar Opmærksomheden. Med Mellemrum opstaar der i mange Tilfælde Betændelse i dem med Synkebesvær og Feber, og af mange forskjellige Grunde blive Børn sete ind i Mund og Hals, saa de kugleformigt frem springende Mandler bagtil i Munden vanskeligt undgaa at blive observerede. Nøjere Omtale kræve de »adenoide Vegetationer« eller »Vegetationerne«, som vi for Kortheds Skyld ville kalde dem; vi skulle forsøge at udkaste et Billede af deres Optræden og Tegnene paa deres Tilstedeværelse.

Vi nævnede, at de fortrinsvis findes hos Børn, ja i saa særlig Grad, at man kan betragte dem som en ren Børnesygdom, og saavel hos Drengene som Pigebørn findes de; nærme vi

os Væxtens Afslutningsaar, blive de sjældnere, og i Aarene herefter meget sjældne. Man kunde formode, at man maatte træffe dem ligesaa hyppigt hos Voxne som hos Børn, ifald de ikke ved Operation ere fjernede i en tidligere Alder; at dette ikke er Tilfældet, beror paa, at Vegetationerne med Aarene ophøre at voxe for, til sidst endog at svinde saagodtsom helt — men forinden dette sker, kunne de have afstedkommet uoprettelig Skade.

De optræde ligesaavel hos Børn af økonomisk vel situerede Forældre som hos fattige og i hygieinisk Henseende mindre vel stillede Børn.

Man kan altid, naar Barnet træder ind ad Døren, tildels ved første Blik, erkjende disse Svulsters Tilstedeværelse, naar de ere tilstede i betydelig Grad; saa skarpt afmale de i Ansigtstrækkene deres Tilstedeværelse. Barnet holder sin Mund aaben, gaber stadigt og trækker Vejret alene gennem Munden i Stedet for gennem Næsen; der er en vis Slaphed i Ansigtstrækkene, noget enfoldigt i Ansigtstudtrykket; Næsen er ejendommeligt sammentrykt fra Side til Side, smal, og navnlig falde Næsevingerne ind. Og hører man saa Barnet tale, faar man Overbevisningens Sikkerhed om hans Lidelse; Talen har nemlig et aparte klangløst Præg — »stoppet« kalder Dr.

Meyer det, og Næselydene »n«, »m« og »ng« kan det slet ikke eller kun med Vanskelighed udtale; i Stedet for »Tømmermand« siger det »Tøbberbad« osv. Sammen med disse Ejenommeligheder, som ere i høj Grad iøjne- og iørefaldende, ville Barnets Omgivelser i Reglen iagttage, at Barnet snorker, naar det sover, stadigt liggende med aaben Mund, at det ofte lider af Hovedpine og er uoplagt til Arbejde. — Disse ere de almindelige Tegn, hvoraf man sikkert vil kunne slutte, at et Barn lider af Vegetationer bag Næsen. — Er Sygdommen mindre udviklet, ere Tegnene paa den ogsaa mindre slaaende, og i de ganske lette Tilfælde give de væsentligt samme Symptomer som en stærk Katarrh i Næsesevelgrummet. — Hosstaaende Portraiter (Fig. 4), laante fra Dr. *Meyers* Samling, illustrere Vegetationernes Indflydelse paa Ansigtstrækkene og Udtrykket. No. 1 og 3 fremstille en lille Pige og et ungt Menneske med ret udtalte Tilfælde og med det karakteristiske Ydre. Ved Siden af (No. 2 og 4) finde vi Portraiter af de samme Personer, tagne efter Svulsternes Fjernelse, og her er da navnlig for den lille Piges Vedkommende Forandringen paafaldende. Næsen og sammen med den forskjellige Ansigtsmuskler ere atter indsatte i deres normale Funktion. At Forandringen, om end tydelig, dog er mindre for den Voxnes

1

2

3

4

Fig. 4. En lille Pige og en ung Mand med adenoide Vegetationer før og efter Svulsternes Fjernelse.

Vedkommende, ligger i, at Vegetationerne hos ham have faaet Lov at sidde saalænge, at de have formaaet at paatrykke selve Ansigtsskelettet et uforanderligt Stempel. —

Maaske har der endnu ikke været noget Tegn paa Forstyrrelse af Hørelsen — og maaske ville saadanne ganske udeblive; dog Chancen er for, at Barnets Øren neppe ville gaa Ram forbi; vi saa, at af 175 Individuer med Vegetationer bleve de 140 angrebne af Øresygdomme, og flere andre Undersøgelsesrækker vise det samme Forhold. Og forskaanes et Menneske med denne Sygdom end for Ørelidelsen — den paa-trykker dog, hvis den har været tilstede i nogen betydelig Grad, altid hans Ansigt et blivende Stempel, som han mere og mindre beholder hele Livet: den smalle Næse med mangelfuld Passage for Luften, de indfaldne Næsevinger, den halvaabne Mund, den smalle Overkjæbe, hvor Tænderne ofte, for at faa Plads, maa skyde sig foran eller bagved hinanden, saa deres Stilling bliver uregelmæssig og uskøn, en mere og mindre forandret Stemme — dette er det Billede, som ogsaa senere i Livet forraader, at Vedkommende som Barn har lidt af Vegetationer bag Næsen, som ikke i Tide ere blevne fjærnede (sml. Fig. 4. 4.).

Paavirkes Hørelsen, gaar det i Reglen saaledes til, at der med Mellemrum, ved mindste Forkjølelse f. Ex. opstaar Forværrelse af Kattarrhen og dermed Tunghørighed, som imidlertid hurtigt gaar tilbage og ganske forsvinder; men naar dette har gjentaget sig flere Gange, bliver Tunghørigheden efterhaanden stærkere og langvarigere, tilsidt kronisk — med eller uden Øreflod. Det gjælder da, ikke at oppebie disse Anfald, ikke, fordi det første Anfald maaske tabte sig hurtigt og fuldstændigt, at stole paa, at det nok hver Gang vil gaa ligesaa godt, men snarest muligt søge at faa fjernet Svulsterne bag Næsen, idet man derved søger at befri Individet for den stadige Trusel om kommende Ørelidelser saavel som for de uskjønne Forandringer af Ansigtets Udtryk og enkelte Træk, som let ledsage Svulsternes Forbliven. Fjernelsen lader sig — atter takket være Dr. *Meyer* — gjøre ved en forholdsvis ufarlig Operation, som kan udføres uden mindste Beskadigelse af andre Dele i Næse og Hals (sml. ovenstaaende Portraiter Fig. 4. 2 og 4.

En Omstændighed til, foruden Faren for Øresygdomme, der bør være ledende særligt for Stillingen overfor Vegetationerne bag Næsen, er deres Indfyldelse paa Barnets hele Maade at være paa; deres Tilstedeværelse giver nemlig et

Anledning til en vis Tunghed og Træghed, aandeligt som legemligt, der efter Svulsternes Fjærnelse som med ét Slag kastes af, og Barnets oprindelige Natur kommer frem. —

Det er efter foranstaaende Udvikling forhaabenlig klart, hvor stor en Indflydelse Sygdomme i Næse og Næsesvælgrum spille for Opstaaelsen af Mellemørebetændelse, særligt naar vi betænke, at disse Katarrher i vort Klima ere saa overordentlig hyppige; ved Undersøgelse af et større Antal Skolebørn herhjemme (Dr. E. Schmiegelow) har man endog fundet, at hvert 4de Barn har mere eller mindre udtalte Tegn paa en Næse- og Svælgkatarrh, ligesom hvert 20de Barn lider af Vegetationer i Næsesvælgrummet.

Naar man saa tilmed véd, at disse sygelige Tilstande forholdsvis let og virksomt kunne bekæmpes, er det klart, hvor velsignelsesrig Opmærksomheden paa disse Forhold i det hele og særligt hos Børn vil være, thi for disse gjælder det Kampen for hele Livet — de Ældre have dog ført en Del af Kampen til Ende. Det er et stort Omraade, hvor aarvaagen Opmærksomhed kan forebygge Ulykker, hvis Omfang det er vanskeligt at udmaale.

NB

2. Den tørre Mellemørebetændelse.

Vi staa her ved en overordentlig hyppig Form af Øresygdom, som vi træffe hos begge Kjøen og i alle Aldere; den repræsenterer omtrent en Trediedel af alle Øresygdomme.

Vi forstaa ved denne Sygdom en ejendommelig Betændelse i Mellemøret, som ikke ledsages af Udflød eller andet udvendig synligt Tegn paa en Ørelidelse — hele Processen afløber inde i Øret.

Den akute Form, som navnlig er hyppig hos Børn, byder gode Chancer for Behandlingen og helbredes som Regel; men — og dette er overordentlig vigtigt — helbredes den ikke grundigt, har den stor Tilbøjelighed til at komme igjen og gaa over i den kroniske Form, som desværre — den repræsenterer nemlig omtrent en Femtedel af alle Øresygdomme — ofte er meget utilgjængelig for Behandling.

Medens i Overensstemmelse hermed de Forandringer i Mellemøret, som ledsage den akute Form — lidt Rødme og Svulst af Slimhinden med Dannelse af en større eller mindre Mængde Slim — tillade fuldstændig Tilbagevenden til normale Forhold, forandres ved den kroniske Form alle Dele saaledes, at de blive stive og fortykkede, hvorved Ørebenenes Bevægelighed indskrænkes eller endog helt kan ophæves; og paa Grund af

utilstrækkelig Lufttilførsel gennem Øretrompeten formindskes samtidig Luftmængden i Mellemøret, hvorved, som vi tidligere have set, Trommehinden og Ørebenenes Kjæde presses indad og trykker paa Vædsken i det indre Øre, saa Hørenervens fine Endegrene let blive udsatte for et alt for stærkt Tryk. At høj Grad af Tunghørighed, af Øresusen og Svimmelhed (man huske Ligevægtsorganets Leje i det indre Øre) kan resultere af saadanne Forandringer, er forstaaeligt.

Medens nu den akute Betændelse ledsages af ret markerede Symptomer — Tunghørighed, Susen, Smerter og Feber i vekslede Grader, altsaa strax paatvinger sig Opmærksomhed og derved muliggjør den saa vigtige rettidige Behandling, gaar det ganske anderledes med den kroniske Form, særligt naar denne, saaledes som det saa ofte er Tilfældet, ikke indledes af akute Anfald men er kronisk af Natur ligefra sin Begyndelse.

Forandringerne i Mellemøret, som ledsage denne, den kroniske, Form, udvikles i Reglen ganske langsomt, i Løbet af flere (5—10—15) Aar, og Symptomerne optræde overensstemmende hermed ganske successivt og snigende. Ved en eller anden Lejlighed, i Theatret f. Ex., ved et Møde, lægger Patienten Mærke til, at han hører mindre tydeligt, og Skuespilleren, Stedets Aku-

stik faar Skylden; men dette gjentager sig ved flere Lejligheder, og skjønt Hørelsen til daglig Brug fuldstændigt rækker til, faar han dog en Mistanke om, at Aarsagen til, at han ved denne og hin Lejlighed har hørt mindre godt, er at søge hos ham selv. Efterhaanden mærker han dette oftere, navnlig naar flere tale sammen og flere Stemmer lyde paa én Gang; selskabelige Sammenkomster minde ham om den formindskede Høreevne, som det mere enkelte daglige Livs Færden lader ham glemme. Som Tiden gaar, tager Tunghørigheden til, men det er dog først, naar den naar højere Grader, at den bliver af indgribende Betydning for hans hele Liv; de lettere og middelstærke Grader af Sygdommen i dens Udvikling kunne virke generende og hæmmende saavel paa Modtageligheden for visse af Livets Nydelser som paa Evnen til at opfylde dets Pligter; de stærke Grader indrullere ham i de Døves Rækker.

Men ved Siden heraf følger netop særligt denne Form af Øresygdom andre Plager til; Trykket og Tyngdefornemmelsen i Hovedet kunne være besværlige nok, men en langt større Lidelse fremkalder Øresusen og andre Lyd i Hovedet; denne udvikler sig som Tunghørigheden snigende; i Begyndelsen høres den kun, naar alt er stille rundt omkring, Larmen om Dagen overdøver og

dækker den, men om Natten høres den som en højst ubehagelig Susen og Larmen i Hovedet; efterhaanden bliver den ogsaa hørlig om Dagen, og de højeste Grader lade aldrig Patienten i Fred. Endelig slutter sig til disse Tilfælde ofte en ikke ringe Grad af Svimmelhed, der kan optræde i svære Anfald med Kvalme og Opkastning.

Vi nævnede, at Sygdommen er meget hyppig; vi have set, at dens Følger ere i højeste Grad alvorlige — kunne vi gjøre noget for at forebygge den?

Svaret bliver: i mange Tilfælde, ja!

Der er det ejendommelige ved denne Lidelse, at den er i høj Grad arvelig, flere Slægtled igjennem kunne vi træffe den hos ellers sunde Mennesker — og overfor dette Forhold staa vi selvfølgelig magtesløse. En anden meget hyppig Aarsag er Lidelser af Næse og Næsesvælgrum, og her kunne vi udrette meget ved at være paa vor Post. Det gjælder her, som ved den tidligere omtalte Form af Mellemørebetændelse med Udflod først og fremmest at forebygge, ikke at lade Katarrhen i Næse og Svælg i Ro udvikle sig og sætte sig fast, for saa gjennem Øretrompeten og dennes Aflukning at give Stødet til eller vedligeholde denne sørgelige Ørelidelse — og dette gjælder

naturligvis særligt i saadanne Tilfælde, hvor der til-
lige er et arveligt Anlæg. Men dernæst gjælder det,
saasnart de første Spor af Sygdommen
erkjendes, at søge Hjælp; ikke paa Grund
af Begyndelsessymptomernes ringe Gene betragte
den som noget ligegyldigt, der nok gaar over
med Tiden — netop Tiden bringer jo de svære
Former; og ere disse naaede, er det højst proble-
matisk, hvad Lægekunsten formaar at udrette.
Og endelig — aldrig at betragte Syg-
dommen i den akute Form, hvor de
smertefulde og generende Symptomer
maaske snart tabe sig, som noget lige-
gyldigt, men huske, at den i sig kan bære
Spiren til den kroniske Form — den maaske
sørgeligste af alle Øresygdomme.

Kapitel VI.

Sygdomme i det indre Øre (Labyrinthen).

Baade Mellemørebetændelsen med Udfloed og navnlig den tørre Mellemørebetændelse kunne give Anledning til Sygdomme i det indre Øre og ere ofte ledsagede af saadanne; Væggen mellem de to Afsnit af Øret er saa tynd, paa enkelte Steder endog kun dannet af en tynd Hinde, saa det er letforstaaeligt, at Mellemørets Sygdomme medføre Fare for det indre Øre med dettes fine, uhyre smaa og uhyre zarte Endeforgreninger af Hørenerven, paa hvis sunde Tilstand al Hørelse beror, og hvis sygelige Tilstand giver Tunghørighed, Susen og Svimmelhed; — endnu en yderligere Opfordring til at gjøre,

hvad der er muligt, for at forebygge Mellemøre-sygdomme.

Af Aarsager til Lidelser i det indre Øre, der ere uafhængige af en Mellemørelidelse, skulle vi indskrænke os til at omtale et Par.

Det er ikke sjældent, at almindelig Anæmi (Blodfattigdom) giver forskjellige Forstyrrelser, som skyldes Blodmangel i det indre Øre, navnlig Øresusen, af og til ogsaa Tunghørighed, og faar Tilstanden Lov til at holde sig længere Tid, blive disse Forstyrrelser maaske irreparable. Karakteristisk for denne Lidelse er det, at Tilfældene bedres i liggende Stilling, eller naar Hovedet bøjes meget stærkt forover, idet Blodet saa strømmer til og for en Tid afhjælper Blodfattigdommen i det indre Øre.

Den modsatte Tilstand, for stærk Blodtilstrømning til det indre Øre, giver ogsaa Anledning til sygelige Tilstande som bankende Øresusen, Svimmelhed og Kvalme, Tunghed i Hovedet, Ømfindtlighed for forskjellige Lyd; det er den Tilstand, vi kjende fra heftige Febersygdomme, som derfor ogsaa kræve Stilhed og Ro om Patienten, Barksmul paa Gaden osv., fra Forgiftninger med Chinin (Chininrus), med Salicylsyre, Alkohol, Tobak. Disse Tilfælde forværres, i Modsætning til Anæmiens

Følger, i den liggende Stilling og i Varme. Vise af Aarsagerne kunne — og bør undgaa, navnlig i Tilfælde, hvor Øresygdom allerede er tilstede, eller hvor der findes Anlæg til en saadan.

Kapitel VII.

Øresusen.

Øresusen have vi adskillige Gange haft Lejlighed til at nævne som ledsagende forskjellige sygelige Tilstande af Øret. Det kan maaske have sin Interesse, et Øjeblik at dvæle lidt ved den.

Øresusen er ingen Sygdom for sig; den er kun et Tegn, maaske blandt mange, paa en tilstedeværende Øresygdom.

Vel kan den hidrøre fra andre sygelige Tilstande af Legemet end netop en Øresygdom, fra almindelig Nervøsitet, Blegsot, Forgiftninger med Chinin, med Salicyl, f. Ex., men i det store Flertal af Tilfælde er den fremkaldt ved en virkelig Liden af Høreorganet, og Sygdomme i alle Ørets tre Afsnit kunne ledsages af den; den er ikke sjeldent det første paaagtede Tegn

paa en saadan Sygdom, som den ofte slet ikke forlader, og vilde man høre dens manende Røst om en truende eller rettere allerede begyndt, men endnu kun ubetydelig Lidelse af Øret, hvor Hørevnen enten slet ikke eller kun i ringe Grad er nedsat, vilde mange, mange Tilfælde af Tunghörighed med sluttelig fuldstændig Døvhed kunne afværges.

Naar vi bruge Betegnelsen Øresusen, er dette egentlig ikke korrekt, thi de Lyd, der ved Øresygdom kan fremkaldes i Patientens Øre, kun hørlige for ham selv (subjektive Lyd), kunne have forskjellig Karakter; og det er kun, fordi en »susende« Lyd er den almindeligste og bedst kjendte, at vi vælge denne til Fælledsbetegnelse. Der er en stor Variation paa de Lyd, som øresyge Mennesker høre i deres Øre, og som ere ganske uhørlige for alle andre, og det er ejendommeligt at høre de forskjellige Betegnelser og Billeder, der bruges forat karakterisere Lyden, ofte Betegnelser hentede fra den enkeltes Beskjæftigelse og Forestillingskreds, idet han sammenligner den sygelige Lyd i Hovedet med Lyd og Toner, som han særligt er vant til at høre. Snart er det en udtalt Susen, som Vindens Susen i Trætoppene, snart en Brummen, en Snurren som af en Themaskine, snart en Ringen, en mere klingende Lyd eller disse forskjellige

Lyd afvexlende. En Syg beskrev sin Susen som »en fortvivlet Brummen i Øret«, en anden finder et Udtryk for sin mest plagende Lyd i den dumpe Larm, som fremkaldes, naar svære Møbler skydes frem paa Gulvet i et Værelse oven over ham, en tredie sammenligner den med hurtigt paa hinanden følgende Hammerslag o. s. v. — som man vil se, altid Lyd af en ubehagelig Karakter; kun enkeltvis kjendes Beretning om Lyd af en behagelig Art; en Dame betegnede saaledes disse som lignende de vidunderligste, skjønne Fuglestemmer. Men som sagt, Reglen er, at disse Lyd, denne Susen, ere ubehagelige, stundom i allerhøjeste Grad, naar de ere stærke og vedholdende, og i rolige Omgivelser, særligt i Nattens Stille, kunne de i enkelte Tilfælde voxte til en ligefrem Lidelse, der røver Søvnens fra den Ulykkelige; hans Døvhed er ham et Tab, men hans Øresusen bliver ham en Lidelse; Døvheden gjør ham Samkvemmet med andre vanskeligt, Øresusen gjør ham Ensomheden pinlig, og en saadan Tilstand har mere end én Gang drevet et Menneske til Fortvivlelse og til de Handlinger, der ere denne Tilstands Følger.

I Begyndelsen er det ikke ualmindeligt, at selv et fornuftigt og tænksomt Menneske opfatter disse i hans Øren opstaaede Lyd som hidrørende fra Omverdenen, til han ved Erfaring belæres

om, at der udenfor ham ikke eksisterer nogen Aarsag til dem, at Lyden altsaa maa fødes i ham selv. Det er ogsaa ofte Tilfælde med disse Syge, at en Lyd, de har hørt, bliver ved at lyde i deres Øren, efterat den i Virkeligheden er standset, idet deres Øretoner have antaget dens Præg; som et Exempel kan nævnes Lyden af en Dørklokke; efterat den er kommet i Ro, hører den Syge den endnu, saa han kan blive nødt til at fjerne sig, forat afgjøre, om det virkelig er Klokken, der ringer, eller Lyden i hans Hoved, der narrer ham. Ligesaa et Uhre Dikken; skjønt Uhret er bleven fjernet, hører han det endnu, ganske som om det stadig blev holdt ved hans Øre.

Er det nu et Menneske med mindre udviklet Intelligents og Dømmekraft, der bliver Gjenstand for saadanne Tilstande, formaar han maaske ikke at udrede Sagens rette Sammenhæng; han fortolker Lyden, som han er vant til, formaar ikke at opfatte den som noget sygeligt i ham selv men henfører den stadigt til noget ydre, noget virkelig i hans Omgivelser — han er med andre Ord Gjenstand for en Vrangforestilling, Hallucination — en Hørelseshallucination; og man vil forstaa, hvorledes Øresusen undertiden kan berede Vejen for, give Stødet til Udbrud af Sinds-

syge hos mindre udviklede Mennesker, særligt om arveligt Anlæg til denne Sygdom er tilstede.

Et Exempel paa et saadant Sammenhæng mellem Øresusen og Sindssyge afgiver følgende Tilfælde: En Kvinde led af den Form af Sindssyge, som kaldes Melankoli, og plagedes navnlig af Hørelseshallucinationer i Form af Barneskrig, som stadig forfulgte hende. Ved Undersøgelse af hendes Øre fandtes en Øreprop, som ganske udfyldte Øregangen og fremkaldte Døvhed paa det ene Øre; efter Fjernelsen af denne Øreprop tabte hendes Øresusen sig — Barneskrigene vare med det samme forstummede, og fra dette Øjeblik bedredes hendes Sindslidelse hurtigt og stadigt. — Altsaa, hvad der af den Sjælssunde vilde være opfattet og vurderet som simpel Øresusen, er i hendes syge Sind bleven mistydet og opfattet som Barneskrig, der har forfulgt og pint hende, og da Øresusen var Aarsag til hendes Hørelseshallucination, tabte denne sig med hin. Og der kjendes adskillige Tilfælde som dette. — Dog maa man af disse Tilfælde ikke forledes til den Tro, at Hørelseshallucinationer altid bero paa en Ørelidelse, eller altid, naar en saadan er tilstede, kunne helbredes sammen med denne; dette er ingenlunde Tilfældet.

Kapitel VIII.

Døvstumhed.

Ved Døvstumhed forstaas den Tilstand, hvor Tab af Høresans og Mangel paa Taleevne (ikke Mangel paa Stemme) findes paa én Gang hos samme Individ.

Man maa ikke opfatte denne Tilstand som fremgaaet af to Sygdomme, en i Høreorganet og en i Taleorganet, saaledes som man mente i ældre Tider; Sygdommen er i Virkeligheden kun én, Døvheden nemlig, og Stumheden er en Følge af denne; og ligesom Døvheden kan være medfødt eller erhvervet efter Fødslen, saaledes tale vi ogsaa om medfødt og erhvervet Døvstumhed.

Spørgsmaalet ligger nu nær: i hvilke Tilfælde giver Døvhed tillige Stumhed? thi vi træffe jo mange Døve, som ikke ere stumme. Svaret

herpaa ville vi faa ved at se Maaden, hvorpaa Taleevnen udvikles, hvorledes det medfødte Raastof, Stemmen, bearbejdes og formes til Tale.

Ethvert Barn har fra Fødslen Stemmen som Naturgave, men Barnet formaar kun at frembringe Lyd, ikke Ord, ikke Tale. Først naar Barnets Efterlignelsesdrift mødes med Omgivelsernes Umage for at indprente Barnet Lyd i Form af Ord, først enkelte, saa mere sammensatte, begynder Barnet at eftersige disse, senere at bruge dem selvstændigt, at sætte dem sammen, og det lærer efterhaanden at udtrykke sine Tanker og Forestillinger i Ord — det kan tale.

Tænker man sig nu et Barn, som fra Fødslen er døvt eller kort Tid efter denne berøves Høresansen; hvordan skal det lære at efterligne Lyd og Ord, som det ikke hører? Det beholder Stemmen, men dens Udformning i Ord kan det ikke tilegne sig — Barnet er døvstumt. Og det samme er Tilfældet, om Barnet, uden at miste Høreevnen fuldstændigt, dog faar den formindsket i en saadan Grad, at det kun kan høre, hvad der bliver raabt lige ind i Øret; et saadant Barn kan ikke under almindelige Forhold tilegne sig Talens Brug, maa opdrages paa særlig Maade i dertil indrettede Anstalter og er i alle Henseender at betragte som Døvstum, om end med bedre

Chancer for, paa en Døvstummeanstalt under omhyggelig Vejledning at lære at tale.

Men selvom Barnet har lært at tale, er det en Erfarings sag, at det, naar det i længere Tid ikke hører andres Stemmer, selv glemmer at tale, og dette selvom Barnet har talt i flere Aar; den Døvhed, som opstaar inden det 7de Aar, drager paa denne Maade saa godt som altid Stumhed efter sig, og det er mærkværdigt, saa hurtigt denne følger paa Døvhedens Opstaaen; ofte er et halvt Aars Døvhed nok til at bringe selv et intelligent Barn til at glemme at tale. Opstaar Døvheden derimod i en senere Alder, giver den som Regel ikke Anledning til fuldstændigt Tab af Taleevnen, men selv her taber Patienten, der ikke mere hører sin egen Stemme, let Evnen til at beherske denne, til at forme og modulere Udtalen; Talen faar et Præg af Ensformighed og Tørhed og kan stundom endog blive mindre forstaaelig.

Vi ville nu, stadig med vor Plan for Øje: at finde Midler til at forebygge, se lidt paa Aarsagerne til Døvstumhed, der i Danmark ifølge Folketællingen i 1880 findes hos omtrent 6 af hver 10000 Individer; ialt fandtes der 1243 Døvstumme her i Landet.

Af formodede Aarsager til den medfødte (Døvhed og) Døvstumhed skulle vi kun nævne

én, fordi den er mere kjendt og omtalt — Ægteskabet mellem Blodbeslægtede nemlig, der jo af mange Mennesker anses for at rumme store Farer for Afkommets saavel aandelige som legemlige Vel. Ved Undersøgelser om dette Spørgsmaal for Danmarks Vedkommende, anstillede af Dr. *Mygge*, har det vist sig, at Døvstumheden vel er noget hyppigere — forholdsvis — blandt Børn af blodbeslægtede Ægteskaber end blandt saadanne af krydsede Ægteskaber, men at Forskjellen under alle Omstændigheder kun er ringe¹⁾. Af Undersøgelser angaaende den medfødte Døvstumhed, fornylig anstillede af Dr. *Mygind*, synes det imidlertid at fremgaa, at Ægteskab mellem Blodbeslægtede virkelig leverer et ikke ringe Kontingent til denne jo altid sjældne Sygdom.

Hvad den efter Fødslen opstaaede, den erhvervede Døvstumhed angaar, kan den være en Følge af enhver Øresygdom og Hjernesygdom med Døvhed tilfølge; blandt de hyppigste Aarsager hertil maa nævnes Sygdomme som Skarlagensfeber, Mæslinger, den epidemiske

¹⁾ » . . . eftersom Udsigten til at faa Børn med den omhandlede Mangel neppe kan antages at være mere end 2—4 Gange større for Ægtefolk, der ved Blodets Baand ere knyttede til hinanden, end for saadanne, som ikke ere beslægtede, i al Fald ikke i nærmere Grad end 7de.«

Hjerne-Rygmarvsbetændelse foruden andre Sygdomme, som kunne give Anledning til Øresygdom og optræde i Barnealderen.

At undgaa disse tildels endog meget smitsomme Sygdomme, maa Fremtiden lære os; at undgaa Ørelidelser under Forløbet af en saadan Sygdom have vi heller ikke i vor Magt; men vi ere Herrer over at skaffe enhver saadan Ørelidelse en omhyggelig og kyndig Behandling *strax fra første Færd*. I mange Tilfælde er Døvhedsaarsagen vel af en saadan Natur, at Behandling fuldstændigt preller af mod den, men i et stort Antal Tilfælde kan der opnaas noget, maaske fuldstændig Helbredelse, maaske kun delvis; men hvad der saa opnaas, om end aldrig saa lidt, er det af allerstørste Betydning for Barnets senere Opdragelse og Liv; og opnaas der et godt Resultat, redder Behandlingen omend aldrig saa faa fra Døvstumhedens tunge Lod, bærer den Aarvaagenhed fra Omgivelsernes Side, der har haft Øje for Lidelsen og foranlediget Behandlingen, velsignelsesrig Frugt.

Kapitel IX.

Charlataneriet paa Øresygdommenes Omraade.

Øresygdommene have afgivet et frugtbart Felt for Charlatanerne: Lægernes i lange Tider saa reservede Holdning, den almindelige Frygt for instrumentel Behandling og Overbevisning om Lægernes Evneløshed overfor Ørets Sygdomme — alt dette har givet Spekulanterne Vind i Sejlene, og de have forstaaet at benytte den.

Forskjellige Olier have været priste som ufejlbare Midler mod alle Øresygdomme; og selv forudsat, at de ikke direkte gjøre Skade (hvad de dog let kunne ved at ligge i Øret og blive harske og irriterende) — indirekte gjøre de Skade ved at forhale fornuftig Behandling.

Det Omraade, hvor Spekulationen dog særligt har søgt hen, er de kunstige Høreapparater: der behøves kun et tilfældigt Kjendskab til nogle allerede eksisterende, mere og mindre paa videnskabelig Basis konstruerede Apparater, forbundet med en Smule Opfindsomhed og Ugenerthed for at kunne præstere noget nyt paa dette Omraade; Ugenertheden finder dog mindre sit Udtryk i selve Konstruktionen af et saadant Apparat — Reklamen er dens Kulmination. Ofte gjøre disse Quasi-Opfindere sig ikke en Gang den Ulejlighed, udfra deres eget Hoved at føje noget nyt til alt eksisterende Former af Høreapparater. Fornylig skal saaledes, efter Berlinerlægen Dr. *Løwe's* Udsagn, en foretagsom »Ørelæge« have udnyttet den engelske Læge, Dr. *Abraham's* Hørerør i merkantilt Øjemed. Disse Rør, simple Sølvør, som ere konstruerede for og kunne gjøre Nytte ved at holde Øregangen, som hos Ældre ligesom kan falde sammen, aaben, blev pludselig i denne Mands Haand et ufejlbart Universalmiddel mod alle Øresygdomme; samtidig voxede saa ogsaa deres Pris til 40 Mark; at talrige Attester bevidnede deres mageløse helbredende Kraft, følger af sig selv.

Vi skulle af denne Art »Ørelæger« drage en enkelt frem, hvis Avertissementer netop for

Øjeblikket findes spredte i alle Blade¹⁾, og hvis Brochurer ogsaa herhjemme have lokket adskillige i Fælden. Amerikaneren, »Dr.« *Nicholson* er Manden, som med sine »kunstige Trommehinder« vil have gjort Alverdens Ørelæger tilskamme — 40 Kr. omgaaende, raaber han til den Døve, og Du vil kunne høre! Er Du fattig, skal Du faa Lov at betale i to Terminer!

Han har formaaet at gyde en Slags Videnskabelighedsfernis over sine »kunstige Trommehinder«, som let kan narre den Ukyndige; han har forsynet sine Brochurer med utallige »Anbefalinger«, som maa imponere den Godtroende.

»Her *Nicholson* er ikke som de fleste andre store Opfindere, han besidder et nøje Kjendskab til Emnet og en stor Opfindelsesevne, og det er disse, Opfindelsen skylder sit Held; føj hertil en stor Energi, et Talent uden Lige og de nødvendige Penge til at sprede Kjendskab om sin

¹⁾ I »Illustreret Tidende« og »Nutiden« læses saaledes i disse Dage følgende Avertissement:

Døvhed.

En Person, som i 23 Aar har været døv, og hvis Døvhed samt Susen for Ørene er bleven helbredet ved et meget simpelt Middel, sender paa Begjæring Beskrivelse derover gratis til enhver, som ønsker det.

Man henvender sig til

Dr. I. H. *Nicholson*,
21, Bedford Square, London.

Opfindelse ud blandt Publikum! Hvad hans »kunstige Trommehinder« angaar, som ikke ere hans eneste Opfindelse, saa sælger han dem ikke alene i Amerika, men han har exporteret dem til Europa, Asien, Afrika, ja endog til alle civiliserede og barbariske Folk, som leve i de to store Oceaner, som omgiver vor Jordkugle. Præsidenten for Jordens største Republik, Dronningen i det Rige, hvor Solen aldrig gaar ned, Kejseren af Chinas Bedstemoder, Kongen af Siam, den berømte Fyrst Bismarck og den berygtede Jules Ferry i vor Søster-Republik, alle indrømme, at vore »kunstige Trommehinder« have gjort Revolution i Verden ved at helbrede deres Under-saatter for Døvhed.«

Dette Citat af en af hans Brochurer turde karakterisere saavel Manden som hans Opfindelse, hvis Virkning skal forstærkes ved Brugen af et Par Medikamenter, som han ogsaa selv sender sine Patienter -- efter Prisen at dømme med god Avance.

Læseren vil have erhvervet saa megen Forstaaelse af Ørets Sygdomme, at han kan indse, at deres Forskjelligartethed kræver forskjellig Behandling; ved at karakterisere sig som Universalmiddel dømmes den »kunstige Trommehinde« saavel som ethvert andet Apparat sig selv. Tænk Dem endvidere Indbringelsen af et Apparat,

lavet af Metal og Kaoutschuk, i Øregangen; det skal passe, men hvor ofte gjør det i Virkeligheden dette, og passer det ikke nøje, bliver det en Kilde til Irritation af forskjellig Art; Dr. Nicholson i Amerika eller hans Agent i Paris kan ikke maale Patientens Øregang i Danmark. Og han er ikke bange for at anvende sit Apparat som i det væsentlige aflukker Øregangen, selv om der er Betændelse, ja Polyper inde i Øret; han serverer endog en Attest fra en Dame, som hans »kunstige Trommehinde« skal have helbredet for en saadan Svulst.

Disse Linier have forhaabentlig stillet »Dr.« Nicholson og hans mageløse Opfindelse i det rette Lys for Læseren. Gid han ikke paa sin videnskabelige Limpind maa fange flere godtroende Fugle herhjemme!

Og som han, saaledes ere ogsaa de andre »merkantile Ørelæger«; at forebygge Brugen af deres Kure, er at forebygge Øresygdoms Forværrelse eller i bedste Fald Forhaling af deres Helbredelse.

Kapitel X.

Ørets Pleje i sund Tilstand.

Det vil være hensigtsmæssigt at ofre dette Spørgsmaal et særligt Kapitel; vel vil dette neppe indeholde meget, som ikke allerede lejlighedsvis er berørt i det foregaaende, men spredt og springende; en kort sammenhængende Fremstilling vil bedre belyse Spørgsmaalet.

Ørets Rensning.

Et stort Antal Mennesker indskrænke sig til, under det daglige Morgentoilette at vadske Øremuslingen; andres Renlighedsfølelse bringer dem til ogsaa at søge den ydre Øregang ind-dragen under Renselsesprocessen; dette kan synes højst prisværdigt — og dog er Øret ganske i Almindelighed bedst tjent med den første Grupper

Afholdenhed. Dette ligger i Methoden for Øregangens Rensning, saaledes som den i Almindelighed anvendes, idet man ikke gaar tilstrækkelig forsigtigt og skaansomt til Værks. De mest forsigtige rulle af Haandklæde eller Lomme-tørklæde en Spids, som de trille rundt i Øregangen; i Reglen ville de vel ikke gjøre Skade herved, men er Spidsen lang, gnides der stærkt mod Øregangens Vægge, kan der dog fremkaldes en Irritation af disse; værre er det, naar der anvendes faste Gjenstande som Øreske o. l.; dels tillader deres ringe Omfang at føre dem langt ind, saa Trommehinden ved en Uforsigtighed kan rammes, dels kan deres Gnidning mod Øregangsvæggen endnu lettere end Haandklædet fremkalde Irritation og Beskadigelse af Hudovertrækket; og det er ganske forkert, i den Omstændighed, at Øreskeen fører en Ubetydelighed af Vox ud, at se en Spore til fortsatte Rensningsforsøg — Voxet er jo normalt tilstede i Øregangen.

Til det daglige Toilette vil det være tilstrækkeligt at rense Øregangen med Lillefingeren dækket af en fugtig Snip af Haandklædet; den ydre Del af Øregangen, hvor Smuds og Støv navnlig samler sig, vil paa denne Maade holdes ren og al skadelig Irritation af Øregangen undgaas.

Vil man absolut ikke nøjes hermed, bør man i hvert Fald undgaa alle faste og haarde Remedier; man maa i deres Sted anvende en saakaldet »Øresvamp«, som bestaar af en godt 1 Ctm. lang, blød Svamp, fæstet paa en lille Hornstang eller fastholdt i en lille, slank Pincet (Klemme) af Metal; sidstnævnte Indretning har den Fordel, at man kan skifte Svampen, saa ofte man ønsker det; før Indførelsen maa Svampen opblødes, og da helst i lunkent Vand (Borvand); men som sagt, det er kun det næstbedste, at anvende en saadan Øresvamp, bedst er det at lade være, thi selv med den kan der afstedkommes Irritation.

En Methode at rense Øret paa, som vel ikke kommer ind under det daglige Toilette, men som dog af og til anvendes, uden at Øresygdom er tilstede og nærmest af Renlighedshensyn, er Udsprøjtning af Øregangen; da der hermed kan syndes paa forskjellig Maade, ville vi kort omtale den bedste Maade at udføre en saadan Udsprøjtning paa, saameget mere som Udsprøjtning af Øret er nødvendig i mange Øresygdomme og Reglerne for dens Udførelse de samme, af hvilken Grund den end foretages. Som Øresprøjte anvendes almindeligt og anbefales af Handlende Sprøjter af Glas eller Horn; den faste Spids kan imidlertid ved Uforsigtighed eller Uheld, særligt naar man har med urolige Børn at gjøre, medføre

Beskadigelse af Øregangsvæggen og Tromme hinden, og de bør derfor ikke anvendes; det samme gjælder naturligvis de runde Gummisprøjter med Benspids; derimod maa det anbefales at bruge de saakaldte »bløde Ballonsprøjter«, paa hvilke baade Ballon og Spids ere bløde og bøjelige (Fig. 5); med en saadan vil man vanskeligt kunne gjøre Skade.¹⁾

Hvad Vandet, som anvendes til Udsprøjtningen, angaar, maa det altid være *godt lunket*; ved Indsprøjtning af koldt Vand, overfor hvilket Tromme hinden er meget sensibel, kan der opstaa Svimmelhed og Kvalme, ja Svimmelheden kan stige til Afmagt, og virkelig Opkastning følge med. Enkelte Mennesker taale imidlertid ikke engang den letteste og forsigtigste Udsprøjtning af Øret, selv med lunket Vand; hvad her maa træde i Stedet for Udsprøjtning under Forhold, hvor Øregangens Rensning er nødvendig, bør kun Lægen afgjøre.

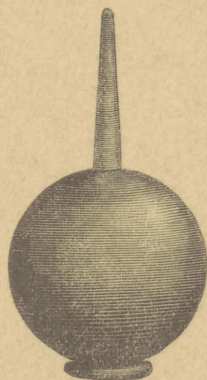

Fig. 5. Blød Ballonsprøjte (halv Størrelse).

¹⁾ En saadan Sprøjte kan faas hos de fleste Instrumentmagere og Forhandlere af Sygeplejerekvisiter, koster 1 Krone.

Efter at have fyldt Sprøjten med lunket Vand, trækkes med venstre Haand Øremuslingen skraat opad og bagtil, hvorved jo Øregangen rettes ud til en lige Kanal; herefter anbringes Sprøjtespidsen *ved* Indgangen til ydre Øregang, en Skaal eller et Haandklæde anbringes under Øret for at modtage det udflydende Vand, og alt er parat til Sprøjtningen. Efter denne bør man anbringe en lille Vatklump i Øregangsaabningen for at forebygge for hurtig Fordampning af Vandet og deraf følgende Kulde.

Vi have set det intime Forhold, der bestaar mellem Øret og Næsesvælgrummet, have forstaaet, at det allerede, medens Øret endnu er sundt, gjælder om at modarbejde Katarrhen i Næsesvælgrummet, og Behandlingen af en saadan Katarrh kommer derved paa en vis Maade ind under det sunde Øres Pleje. Vi vælge derfor dette Sted til at omtale en enkelt Sideaf Næsens og Næsesvælgrummets Behandling — Brugen af Næsedouche nemlig; og dette saameget mere, som den i Relgen udføres af Patienten selv i hans Hjem og bekvemmost sammen med det øvrige Toilette.

Anbefales Næsedouche af Lægen, gives der samtidig Patienten Regler for dens Anvendelse; men ofte anvendes den paa egen Haand næsten som et Slags Husraad, og det er langtfra sjældent, at der paa Grund af fejlagtig Anvendelse

fremkaldes alvorlige Tilfælde af Mellemørebetændelse. En Anvisning til Næsedouchens rette Brug turde derfor ikke være overflødig.

Almindeligt anvendes Webers Næsedouche; denne bestaar af en Guttaperkaslange, hvis ene Ende er forsynet med en gjennemboret, kegleformig Træknop, den anden Ende med et bøjet Rør af Glas eller Hartgummi; paa Midten af Guttaperkaslangen findes en ballonagtig Udvidning. Skal den anvendes, anbringes Glasrørets frie Ende i en Beholder (Flaske eller Skaal) med Vand, som løftes op over Patientens Hoved; ved afvexlende at sammentrykke Ballonen paa Midten af Slangen og lade den udvide sig, suges Vandet fra Beholderen ned gennem Slangen, hvorefter Træknoppen anbringes i det ene Næsebor. Glasrøret virker nu som Hævert, og Vandet strømmer i en jævn Strøm fra Beholderen gennem Røret ind gennem det ene Næsebor, ind i Næsesvælgrummet og ud ad det andet Næsebor, medens Patienten trækker Vejret roligt gennem Munden. Simplere i sin Indretning og Brug er imidlertid en almindelig Irrigator (Udskylningsapparat), saaledes som den almindeligt bruges til Udskylning under Fødslen, til Clysmæ; den bestaar af en Blikkasse, som til vort Formaal skal kunne rumme 1 Pot Vand, en 2 Alen lang Gummislange og — forat kunne bruges til

Næsen — en gjennemboret Træknop helst forsynet med Hane. Her behøves ingen Ballon til at suge Vandet ned gennem Slangen; man løfter blot Beholderen i Vejret eller hænger den op, stikker Træknoppen ind i det ene Næsebor, drejer Hanen fra — og Vandet løber. Dette Apparat er tillige lidt billigere end Webers Næsedouche og kan, blot man har en Extraslange og forskjelligtformede Paasætningsrør, finde megen Anvendelse i forskellig Retning i ethvert Hus. Forresten findes nuomstunder hos en stor Mængde Familier en saadan Irrigator, anskaffet med andet Formaal; her behøver man da kun at købe en Extraslange og en Knop af Træ eller Hartgummi til Næsen, og Apparatet er i Orden.¹⁾

Ved Brugen af Næsedouche ere imidlertid følgende Forhold at mærke:

1. Vandet maa være godt lunket og indeholde lidt Salt (1 Theskefuld Kogsalt til $\frac{1}{2}$ Pot Vand), da det ellers vil irritere Næseslimhinden og gjøre ondt; (denne det ferske Vands Irritation af Næsens Slimhinde kjendes bl. a. ogsaa fra Badning i Aaer og Damme).

¹⁾ Paasætningsrør til Clysma etc. af Glas — c. 30 Øre.
Webers Næsedouche koster 3 Kr.
En Irrigator til Næsen 2,75 Kr.
En Extraslange paa 2 Alen 1 Kr.

2. Beholderen maa anbringes saa højt over Patientens let foroverbøjede Hoved, at han i denne Stilling netop kan naa den med Haanden.

3. Træknoppen skal anbringes i det Næsebor, der er mest tilstoppet, og med sin Aabning sigte lige bagtil, ikke opad mod Næseryggen.

4. Hovedet holdes oprejst, ikke stærkt foroverbøjet, saaledes som det almindeligt gjøres, idet Vandet i denne sidste Stilling let kan trænge op i Pandehulerne og give Hovedpine.

5. Patienten maa trække Vejret roligt gjennem Munden og ikke gjøre nogen Synkningsbevægelse, medens Vandet strømmer gjennem Næsen, thi synker han, aabner han Øretrompeten, og Vand og Slim og Pus kan trænge op i Mellemøret og give Betændelse.

6. Endelig maa han ikke det første Kvarters-tid bagefter pudse Næsen paa sædvanlig Vis. Højest maa han, idet han med Fingeren trykker det ene Næsebor til, puste svagt ud af det andet.

Kulde og Hede

nødvendiggjøre kun undtagelsesvis i vort Klima en særlig Beskyttelse af *Øremuslingen*; Midlet giver sig af sig selv — mod Kulden Bedækning af Øret, mod Heden, særligt Solstraalerne, en Hat med en dækkende Skygge. Men ogsaa de *dybere Dele af det ydre Øre* kunne undertiden

kræve Beskyttelse mod Kulden, særligt mod den kolde Vind; det er ikke ualmindeligt, naar man i nogen Tid har været udsat for en kold Sidevind, da at føle en ofte ret stærk, stikkende Smerte inde i Øret; nogen egentlig betydelig Skade vil der neppe fremkaldes, men allerede Smerterne er det værd at undgaa, og Midlet hertil er saa grumme simpelt — et lille Stykke Vat i den yderste Del af Øregangen vil bryde Vinden og afhjælpe Gønen.

Uheldig Paavirkning af Øremuslingens Stilling.

Det er hos visse Klasser af Folket og i visse Egne Skik, at Kvinderne gaa med en større Del af Hovedet tæt indbundet i en tyk og fast Hovedbedækning; ligefra Barndommen spændes Hovedet i dette Panser, der næsten altid ogsaa omslutter Ørene. Selv hvor dette ikke er Skik, er det ikke ualmindeligt, at Børns Øren blive dækkede ved Brug af Natkapper, Øreklapper o. s. v.; men denne Tildækning af Ørene kan, navnlig naar den er nogenlunde stadig, medføre Ulemper, særligt i Barndommen — vi have set Følgerne, Øremuslingens unaturlige Stilling, trykket tæt op til Hovedet, og Tilbøjeligheden til vædskende Eczem hos Smaabørn.

Men ligesaa urigtig det er, at presse Øremuslingen ind mod Hovedet, ligesaa uskønne

ere Følgerne af den modsatte Paavirkning af den, hvorved den kommer til at staa endnu mere frem, ud fra Hovedet, end normalt. Man skal derfor undgaa at lade Elastik og Baand i Hovedbeklædningen gaa ned bag Øret, hvorved let en i Forvejen tilstedeværende Tilbøjelighed til Fremstaaenhed af Øret kan forøges — særligt i Barnealderen, hvor Paavirkning har større Følger paa Grund af Legemsdelenes store Blødhed og Eftergivelighed.

Ørenringe.

Om disse kunne vi fatte os i stor Korthed, da de allerede Pg. 39 have været Gjenstand for nøjere Omtale; vi have set deres uheldige Følger og de Forsigtighedsregler, man bør iagttage ved deres Anbringelse. Disse Prydelser ere i den civiliserede Verden en Levning fra uciviliserede og vilde Tilstande — lidt mindre upraktiske men ligesaa meningsløse som de tilsvarende Næseprydelser, og deres Existens er vel ogsaa kun et Tidsspørgsmaal.

Kan virkelig en Perle eller en Ring gjøre et fintformet Øre skjønnere? Og er Øret mindre velformet, fremhæve de kun Manglerne.

Forøget og formindsket Lufttryk i Øregangen.

En Skoledrengs Øre navnlig var, men er tildels endnu et udsat Sted. Let tilgjængeligt

for den straffende Retfærdighed, og meget sensibelt, er dets Behandling i Reglen meget taknemlig. Saalænge denne indskrænker sig til lidt Kniben og Rusken, sker der vel ingen Skade, men saasnart den gaar over til Slag, bliver den ganske forkastelig, selv om Slaget («En paa Øret») tildeles Drengen ifølge hans eget Ønske; thi har han Valget, som en af vore Lærere udtrykte sig, mellem ÷ i Bogen og + paa Øret, vælger han vel i Reglen det sidste; Virkningen af den første Form for Straf drager i Drengens Forestilling mere langvarige og virksomme Følger efter sig end den sidste — og med et resignerende Mod vælger han denne. Kunde han imidlertid forestille sig de mulige Følger af Slaget, valgte han maaske anderledes, og kjendte Læreren disse, gav han ikke noget Valg. Et saadant Slag er nemlig ikke, af hvad Grund det saa anbringes — som Straf eller i Kaadhed — nogen ligegyldig Ting. Idet Haanden nemlig falder paa Øret, fortættes Luften i Øregangen og drives kraftigt ind mod Trommehinden; kan denne ikke modstaa det pludselige Tryk, brister den — og netop denne Bristning af Trommehinden er den ikke sjældne Følge af et saadant Slag; ja det drager endog af og til en Mellemøretændelse efter sig — og karakterisk nok: disse Lidelser som Følge af et Ørefigen findes

næsten altid paa venstre Øre; hvis ikke, kan man temmelig sikkert slutte, at den Slaaende enten har staaet bagved sit Offer eller været kejthaandet.

Paa samme Maade virker ganske naturligt andre Forhold, som udsætte Trommehinden for det pludselige Tryk af usædvanlig stærke Lydbølger — Kanonskud, Explosioner f. Ex.; ja Pistolskud, affyrede tæt ved Øret, kunne give Anledning til Bristning af Trommehinden. —

Ved stærk Fortynding af Luften i ydre Øregang, hvorved Lufttrykket paa Trommehindens Udside bliver mindre end det, der hviler paa dens Indside, kan ogsaa afstedkommes lignende Skade. En Ørelæge har saaledes meddelt et Tilfælde, hvor et Barns heftige Kys paa Moderens Øre gav Anledning til Bristning af hendes Trommehinde; og fra Luftskippere, der hurtigt ere stegne op til meget store Højder, hvor Luften er stærkt fortyndet, kjendes lignende Tilfælde. —

Følgerne af en saadan Bristning af Trommehinden kunne være temmelig alarmerende i Øjeblikket — en heftig, ofte bedøvende Smerte i Øret, som dog i Reglen hurtigt taber sig, Susen og Syngen i Øret, samt en meget forskjellig Grad af Tunghørighed; stundom følger lidt blodigt Udflod af Øret med.

Men hvad der interesserer os mest — hvorledes forebygge en saadan Bristning? og naar den engang er indtraadt, hvorledes saa behandle den foreløbigt?

En Appel til Forældre og Lærere vil fri Børn fra Revselsers Anbringelse paa Øret.

Hvad det stærke Luftryk ved Kanonskud angaar, er det en gjængse Regel blandt Artillerister, at aabne Munden paa vid Gab for at beskytte Øret. Dette er dog en i Reglen utilstrækkelig Forholdsregel, hvad ogsaa den mindre gode Hørelse blandt mange gamle Artillerister viser; langt gavnligere er den simple Forsigtighedsregel at anbringe et Stykke Vat i Munden af Øregangen; dette vil dæmpe Lydbølgerne Kraft og ikke væsentlig genere Hørelsen.

Og — er Skaden sket, saa er Selvhjælpen, til Lægebehandling kan søges, ligesaa simpel: rør ikke ved Øret, dryp ikke Draaber ind, Olie eller hvad andet en hjælpsom Haand rækker; et lille Stykke Vat i ydre Øregang vil skjærme Trommehinden mod Luften og anden Paavirkning udefra og vil i mange Tilfælde være den eneste Behandling, som overhovedet behøves. —

Foruden Paavirkningen af Trommehinden og muligvis Mellemøret kunne stærke og pludselige Lyd undertiden have en endnu langt mere alvorlig Indflydelse, paa *det indre Ore* nemlig, paa Høre-

nerven og dennes fine Endeforgreninger, hvorved der kan opstaa betydelige Forstyrrelser af Hørelsen, ja fuldstændig og blivende Døvhed, og det saa meget desto lettere, jo pludseligere Indtrykket sker. Det synes derimod, som om man, naar man er forberedt paa den stærke Lyd, til en vis Grad ligesom kan berede Øret til at tage imod den, saa dens Indtryk svækkes.

Ogsaa vedholdende stærke Lyd — saadanne som Kjedelmede, Maskinsmede, Gjørtlere ere udsatte for — kunne fremkalde en saadan Døvhed, kun udviklet lidt efter lidt, stadig tiltagende. Fremdeles ere passionerede Jægere ofte døde paa det Øre, der er mest udsat for Knaldet; og man fortæller om Beboerne nærved Nilens Vandfald, at de meget ofte paa Grund af Larmen blive tunghøre og tilsidst døde.

Forebyggende virker atter her den simple Beskyttelse af Øret mod Lydbølgerne ved en lille Vatklump i Øregangens Aabning.

Badning.

Hensynet til Ørene spiller i den almindelige Bevidsthed ingen Rolle ved Badningen, og dog vilde et saadant Hensyn sikkert spare adskillige for Ulemperne og Følgerne af en Øresygdom — og maaske endog nogle for Drukningss døden.

Dukkes Hovedet under Badningen ret ofte under Vandet eller svømmer man endog større Stykker under Vandet, vil det neppe undgaas, at Øregangen fyldes med Vand, hvilket ogsaa vanskeligt vil kunne undgaas ved Svømning i stærk Bølgegang, selvom man ikke dykker; men er Vandet koldt — kjøligt er det jo altid i Forhold til Legemets Temperatur — vil Øregangens og Trommehindens før omtalte Ømtaalighed for Kuldepaavirkning kunne give Anledning til Betændelse af disse Dele med forskjellig Gøne og Smerte efter Betændelsens Grad, og Muligheden for Betændelsens Overgriben paa Melle-møret er langt fra udelukket; og at Sygdommen i saa Fald er alt andet end ligegyldig, vide vi af det foregaaende. — En anden Kilde til Melle-møretbetændelse, er den meget almindelige Skik, umiddelbart efter et Bad at pudse Næsen stærkt for at fjærne Søvand og Slim fra Næse og Næse-svælgrum; denne Manøvre kan i dette Tilfælde virke skadeligt ligesom dens Udførelse strax efter Brugen af Næsedouche (se Pag. 112), idet Vand og Slim paa Grund af det stærke Pres kan drives op gjennem Øretrompeten og give Betændelse af Melle-møret (sml. Pg 70). At disse Betændelser ikke ere saa ganske sjældne, kan man se af, at de endog have faaet et eget Navn — Badebetændelser; og i enhver Øre-

læges Protokol vil der i Badesaisonen figurere Tilfælde med denne Overskrift. Det er ofte temmelig heftige Betændelser med hurtig Udvikling og derfor dobbelt evnede til at drage denne Sygdoms sværere Følger efter sig.

En anden Form af Øresygdom kan under Badningen opstaa ved at springe paa Hovedet ud, navnlig fra større Højder; springer man nemlig ikke ganske lige, men saaledes at Hovedet kommer til at ramme Vandskorpen med Siden vendt mod denne, kan dens Modstand virke ganske som et Slag paa Øret; og vi kjende da ogsaa som Følge af et saadant uheldigt Spring de ovenfor omtalte Følger af et Slag paa Øret, navnlig Bristning af Trommehinden.

Vi nævnede endvidere, at Aarsagen til enkelte Tilfælde af Drukningssdød maaske var at søge i Øret. *v. Tröltsch*, siger om dette Punkt: »Det er mig i højeste Grad sandsynligt, at mangen en øvet Svømmers gaadefulde Drukningssdød bevirkes ved Svimmelhed og Afmagtstilfælde, fremkaldt ved det kolde Vands heftige Slag paa Trommehinden, navnlig ved Spring ud i Vandet, ved Dykning og Svømmen paa Ryggen« (sml. ogsaa Følgerne af Udsprøjtning af Øret med koldt Vand. Pg. 108).

Her kan forebyggende Forsigtighed udrette meget. Et lille Stykke almindeligt Bomuld

(ikke affedt) i ydre Aabning af Øregangen vil hindre Vandets Indtrængen i Øregangen, og slutter det maaske ikke helt nøje, vil den Smule Vand, der kan trænge ind, opvarmes, inden det naar Trommehinden, og Bølgeslagets Kraft vil brydes; ogsaa Slaget paa Øret ved et uheldigt Udspring i Vandet vil tabe sin Indflydelse paa Trommehinden. — Dernæst maa man gøre sig til Regel: aldrig at pudse Næsen stærkt strax efter Badet, men kun ganske lempeligt pudse hver Side af Næsen for sig, idet man med en Finger lukker den modsatte Side.

Denne Forsigtighed i Forbindelse med Vatkuglen i Øret under Badningen vil gjøre Rubrikken »Badebetændelse« overflødig for Ørelægen.

Vi have hidtil ved Bade kun tænkt paa Søbade, men ogsaa ved andre Bade, kolde Styrtebade navnlig, kan koldt Vand med en vis Kraft trænge ind i Øret, om man er uheldig; ogsaa dette vil en Smule Bomuld i Øret kunne afværge.

Tobak

er et af Nutidens mest udbredte Nydelses- og PIRRINGSmidler. En Mand, der ikke under en eller anden Form bruger Tobak, er vel snarest en Sjældenhed; en Kvinde, der ryger, er i hvert Fald ingen Ualmindelighed; og hvad

Alderen angaar, fortsætter Manden og Oldingen, hvad der er begyndt paa i den unge Alder — og dog er Brugen af dette Parringsmiddel slet ikke uskadelig, ja i visse Tilfælde farlig; Overdrivelse deraf har man endog set have Døden til følge. Rent fraset de skadelige Følger, Nydelsen af Tobak kan have paa hele Nervesystemet (Uro, Nervøsitet, Søvnløshed), paa Hjertet og hele Organismen, har det ofte en skadelig Indflydelse paa visse af Sansorganerne, saaledes paa Organet for Lugtesansen, for Synet og hvad der interesserer os — paa Organet for Hørelsen. Tobakkens Paavirkning af dette sker ad en Omvej, ved nemlig at irritere og fremkalde Betændelse af Slimhinden i Næse og Næsesvælgrum samt Svælg; og som vi have set (Pg. 70), kan en Betændelse af disse Slimhinder gennem Øretrompeten faa de sørgeligste Følger for Hørelsen, særligt som Indledning til den saakaldte »tørre Mellemørebetændelse« (Pg. 82).

Tobakken nydes under forskjellige Former — som Rygetobak, Snus og Skraatobak; de to sidste Former ere absolut de værste til at fremkalde og vedligeholde en Katarrh af henholdsvis Næsen og Svælget, og derigjennem af Næsesvælgrummets Slimhinde; mindst Skade gjør forholdsvis Rygetobakken, særligt om man iagttager visse indskrænkende Forholdsregler under

Brugen af den. Mindst Skade gjør den, røget af, helst lang og — men dette bliver neppe nogensinde mere end et fromt Ønske — ren Pibe. Ved Brugen af Cigarer er det en almindelig Tro, at blot man ryger lette Cigarer, kan man ryge, saamange man vil; nej, man maa hellere ryge en eller to stærkere Cigarer end Dagen lang udsætte sin Slimhinde for den dog altid irriterende Røg. Fremfor alt gjælder det, ikke at ryge hele Dagen, heller ikke at ryge tidligt paa denne. Slimhinderne ere langt mindre modtagelige for Tobakkens Irritation henad Aften, efter i Dagens Løb at have været udsatte for alskens Paavirkning af Mad, forskjellig Luft, Støv osv., end tidligere paa Dagen.

Det er dog ikke saameget Meningen med denne Advarsel mod Brug eller Misbrug af Tobak, at raade Folk fra at ryge — et saadant Raad vilde ogsaa ganske sikkert være et Raab i Ørkenen — som at raade enhver med Tilbøjelighed til Slimhindebetændelse i Næse og Svælg til at være forsigtig og maadeholden, og særligt raade enhver, hvis Øre allerede er begyndt at lide, til Afholdenhed og helst Totalafholdenhed.

Spirituøse Drikke.

Hvad der er sagt om Tobak, gjælder til dels ogsaa Brugen af Alkoholica. De kunne hos dertil disponerede Individuer fremkalde eller i hvert Fald understøtte en tilstedeværende Slimhindekatarrh i Svælget, men de kunne til lige have en mere ligefrem skadelig Indvirkning paa Hørelsen ved at »hidse« Blodet, jage det til Hovedet og bevirke Blodoverfyldning af det indre Øre. Ogsaa for Alkoholens Vedkommende gjælder Advarslen nærmest saadanne, hvis Hørelse allerede er begyndt at lide; disse sidste ville ogsaa bedst føle Alkoholens uheldige Virkning paa Øret i forøget Susen og Tryk, og dette bør være dem en Maalestok for, hvad de tør og bør nyde.

Medikamenters Anbringelse i og ved Øret.

Det er en dagligdags og overordentlig udbredt Skik at benytte Øret som en Slags Afleder for Smerter andetsteds.

Hvad er saaledes almindeligere, end at Tandpine søges dulmet ved Anbringelse af Lægemidler i ydre Øregang? Den mildeste Form, hvorunder dette sker, er Anbringelsen af en Smule Vat i Øregangen; og det skader ihvertfald ikke; men absolut skadelig og altsaa forkastelig er Indførelsen af Løgskiver, Skraatobak, og

hvad andet Traditionen byder; det irriterer, giver let Anledning til Betændelse, og naar det, som det ofte sker, glemmes eller sorgløst lades liggende, kan det give Stødet til Dannelsen af en Øreprop.

Der ligger ganske vist en rigtig Iagttagelse til Grund for denne Skik, nemlig Iagttagelsen af et vist Forhold mellem Tandsmerter og Ørepine, som ofte følges ad; men at rette Behandlingen mod Øret, er saa bagvendt som vel muligt — Aarsagen ligger i de 99 af 100 Tilfælde i en syg Tand, og mod denne bør Indgrebet ske; med dens Helbredelse eller Fjernelse svinde Tandsmerter og Ørepine paa én Gang, og der er den Mærkværdighed ved dette Vexelforhold, at daarlige Tænder kunne give Smerter i Øret uden selv at være Sæde for Smerter, ja endog uden at være ømme. Som sagt, Tilfældet er meget hyppigt, og Smerter i Øret uden nogetsomhelst andet Tegn paa en Ørelidelse maa altid lede Opmærksomheden hen paa en daarlig Tand; kun én anden Aarsag plejer at kunne fremkalde saadanne Øresmerter, nemlig den kolde Vind; kan denne udelukkes, have vi væsentlig kun at tænke paa en daarlig Tand som Aarsag.

Det andet Organ, for hvis Sygdomme Øret maa bøde, er Øjet; navnlig Sygdomme af Øje-

laagene med Taareflod, med Irritation af Øjelaagsrandene — og Midlet er i Reglen et langsomttrækkende Spanskflueplaster bag Øret, et Middel, som jo ogsaa hyppigt anvendes mod Øresmerter. Rent fraset det uæsthetiske i et saadant Plaster med Afsondring af Pus, som ved Randene af Plastret tørrer ind til Skorper, kan det aabne Saar, som fremkaldes, give Anledning til Sygdom af Huden og navnlig, om Uheldet skal være der, til Rosen; men først og fremmest — det hjælper ikke.

Vi maa ved denne Lejlighed endnu engang bestemt fraraade alle populære Medikamenters Indbringelse i Øret: der er gjort adskillig Skade derved og neppe Gavn. Et af de mest yndede og tilsyneladende saa uskyldige Midler er lidt lunken Olie; Varmen kan maaske virke stillende paa tilstedeværende Øresmerter, men man løber en dobbelt Fare: Olien bliver let meget hed og kan herved give Anledning til Forbrænding af Øregang og Trommehinde; eller den kan, ved at blive liggende i Øregangen, blive harsk og derved give Irritation og Betændelse af Øregangens Hud, og Følgerne heraf have vi ofte nok set i Form af Eczem, Skimmelsvampes Væxt, Bylddannelse, Kløe osv. — Forresten er der jo ikke det Stof, som ikke kan finde Anvendelse for Øresmerter — Kamfer, Kloro-

form, Kreosot, ætheriske Olier, »fedt Flæsk« o. s. v., o. s. v. Fornylig fortalte en Dame, hvem der var foreskrevet Brugen af nogle temmelig stærke, bitre Draaber for en Underlivssygdom, at hun havde stærk Ørepine; paa Forespørgsel, om hun havde gjort noget for at dæmpe Smerten, svarede hun, at hun havde heldt nogle af Draaberne ind i Øret — »hun havde ikke andet ved Haanden«. At man ved at følge denne Regel for Valget af smertestillende Øremidler, let kan være uheldig, er naturligt. — Uden Lægens Ordination bør der ligeoverfor Smerter i Øret aldrig anvendes andet end varme Vandomslag udvendig paa Øret samt Udsprøjtning af Øregangen med godt lunket Vand.

